

ÅRSRAPPORT 2022

MUSEENE I
SØR-TRØNDELAG

Årsrapport for 2022

1. INNLEDNING

1.1. Viktige saker 2022

Virksomheten har i 2022 vært tilnærmet tilbake til normalsituasjonen før pandemien med noe begrenset aktivitet de første tre månedene av 2022. Ellers har det vært jevnt god aktivitet og økning i besøket sammenlignet med 2021.

Russlands invasjon i Ukraina har også påvirket MiST og har til fulle vist hvor viktig det er at museene tar ansvar som tydelige samfunnsaktører med fokus på kulturarv, demokrati og ytringsfrihet. Samtidig påvirkes også MiST av endringene i strømtilgang og økte priser. Det siste har spesielt rammet Rørosmuseet. Samtidig intensiveres arbeidet med å effektivisere driften i MiST gjennom ulike ENØK-tiltak.

1.1.1. Ny strategiplan

Gjennom hele 2022 har det vært jobbet med ny strategiplan, både gjennom styresaker, i styret/ledelsens strategisamling og med deltagelse fra samtlige ansatte. Styret vedtok i 2021 at visjon og verdier skulle ligge fast, og at neste strategiplanperiode skulle løpe fra 2023 – 2026. Arbeidet tok videre utgangspunkt i FNs 17 bærekraftsmål og det er besluttet at fire mål skal vektlegges: Mål 3: God helse og livskvalitet, Mål 4: God utdanning/livslang læring, Mål 11: Bærekraftige byer og lokalsamfunn/styrke innsatsen for å verne og sikre verdens kultur- og naturarv og Mål 16: Fred, rettferdighet og velfungerende institusjoner.

1.1.2. Nytt museumsbygg Orkla Industrimuseum

I desember 2021 kunne det nye bygget ved Orkla Industrimuseum tas i bruk av de ansatte etter en lengre byggefase. Den offisielle åpningen ble foretatt 25. juni 2022. Bygget huser verkstedfunksjonene for museumsjernbanen, oppstillingsplass for vognmaterieell samt nye kontorlokaler for museets ansatte. Det gamle bygget (Fraktgodsen) skal i sin helhet benyttes til utstillingslokale. Byggekostnadene har vært under god kontroll i prosjektet. Ny hovedutstilling åpner i juni 2023.

1.1.3. Byggeprosjekt Rørosmuseet

Miljødirektoratets reautorisasjon av Rørosmuseet som verdensarvsenter for perioden 2022-2026 forutsetter økt utstillingsareal. Det har i 2022 vært jobbet med å konkretisere planene for ombygging av Smelthytta til i sin helhet utstillingsareal, samt et nybygg på Kokshustomta som skal fungere som administrasjonsbygg. Det har vært gjennomført en parallellkonkurranse med tre arkitektfirma samt foretatt en beregning av kostnader slik at investeringsøknad kunne sendes Kultur- og likestillingsdepartementet innen fristen 31.12.22. Dette er et krevende prosjekt midt i bergstaden og Verdensarven. Det forutsettes flere finansieringspartnere framover som naturlig følge av Unesco og Verdensarvoppgavet, som gjør at prosjektet både har nasjonal og internasjonal betydning.

1.1.4. Konseptvalgutredning for nytt museum for kunst og design/form.

Trondheim formannskap ba i desember 2019 MiST utrede 5 ulike tomtealternativ for et nytt museum som skal omfatte samlingene og all aktivitet ved Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum og Trondheim kunstmuseum. Utredningen ble oversendt Trondheim kommune i desember 2021 med anbefaling om å velge Leüthenhaven som lokaliseringssted for ett samlet museum. Trondheim Bystyre vedtok i mars 2022 å igangsette en konseptvalgutredning med PWC som ekstern konsulent. MiST har lagt ned betydelig arbeidsinnsats i arbeidet med konseptvalgutredningen som det tas sikte på skal resultere i en anbefalt retning for museet i juni 2023, der mål og ambisjonsnivå ligger til grunn for framtidig lokalisering.

1.1.5. Framtidig magasinløsning for museene i Trøndelag.

MiST har med økonomisk bidrag fra Trøndelag fylkeskommune påtatt seg ansvaret med å utrede magasinbehovet for samtlige av de konsoliderte museene i Trøndelag, der museene i MiST har de største samlingene. Dette er et omfattende arbeid som vil kunne gi grunnlag for å vurdere en løsning der private aktører bygger et fellesmagasin med flere museer som langsiktige leietagere. I vurderingene framover vil også oppbygging av felles konservatortjenester inngå.

1.1.6. Jubileumsmarkeringer

Ringve var 70 år i 2022. De åpnet i sommer sin nye permanente utstilling *Lydspor*. Trondheim Kunstmuseum feiret sitt 25 årsjubileum med blant annet med en hagefest. Trondheim kunstmuseum og Rørosmuseet hadde utstillinger og arrangement som markerte *Skeivt kulturår*. I 2022 var det 50 år siden sex mellom menn ble avkriminalisert i Norge, da Stortinget opphevet Straffelovens paragraf 213. I 2022 var det også 50 år siden verdensarvkonvensjonen ble vedtatt, og det markerte Rørosmuseet med en egenprodusert utstilling, «Verdensarvkonvensjonen 50 år», og et mangfold av arrangementer som omhandlet verdensarvrelaterte temaer.

1.1.7. Hannah Ryggen Triennale

En annen stor satsing i 2022 var Hannah Ryggen Triennale som var et samarbeid mellom Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum, Trondheim kunstmuseum, Kunsthall Trondheim og K-U-K (Kjøpmannsgata Ung Kunst). Hovedutstillingen *Antimonument* ble vist på Gråmølna. Kunstindustrimuseet bidro inn i samfunnsdebatten blant annet med en digital tekst som kommenterte Hannah Ryggens verk i kontekst av situasjonen i Ukraina. Kurator ved museet holdt appell med bakgrunn i Hannah Ryggens kunstnerskap på et støttearrangement til inntekt for Ukrainas befolkning.

1.2. Om selskapet

Museene i Sør-Trøndelag AS (MiST) ble stiftet 16.12.2008 og har følgende formål:

Museene i Sør-Trøndelag AS skal med sine enheter og samlinger berike samfunnet med kunnskap, forståelse og opplevelse.

MiST bestod i 2022 av 12 museer og 32 formidlingsarenaer drevet av åtte museumsavdelinger.

Selskapets formål er ideelt, og selskapet skal ikke betale utbytte til aksjonærene. Museene i Sør-Trøndelag AS ledes av et styre på sju medlemmer, samt administrerende direktør i selskapet.

Styret hadde pr 31.12.2022 følgende sammensetting:

Ellen T. Klingenberg	styreleder
Milian Myraunet	nestleder
Jorid Middlyng	styremedlem
Henrik Zipsane	styremedlem
Marianne Skjulhaug	styremedlem
Annabella Skagen	styremedlem (ansattevalgt rep.)
Turid Nilsen	styremedlem (ansattevalgt rep.)
Dag Olav Løseth	1. varamedlem
Anniken Storhaug	2. varamedlem
Jenny Fjellheim	varamedlem (ansattevalgt rep.)
Atle Fredagsvik	varamedlem (ansattevalgt rep.)

Administrerende direktør er Karen Espelund.

Museene i Sør-Trøndelag har ett 100% eid datterselskap, Museumsforlaget AS.

1.3. Visjon og verdier

VISSION: FORTEL HISTORIA, UTFORDRAR SAMTIDA, PREGAR FRAMTIDA

VERDIAR: MODIGE, INKLUDERENDE, SKAPENDE OG TROVERDIGE

I 2023 består MiST av museum som har høg fagleg kvalitet og publikums anerkjening. Musea i MiST skal vere attraktive stader for oppleving og kunnskap. Vi har ein medviten og klar arbeidsdeling mellom musea, med klare og definerte samfunnsoppdrag. Vi skal arbeide slik at alle som kjem på besøk opplever seg som velkomne utan særskilt tilrettelegging, uavhengig av sosial og kulturell bakgrunn, kjønn, funksjonsevne, religion, legning og alder. Vi har inngåande kjennskap til målgruppene våre, kven dei er og korleis vi skal nå dei. I 2023 har MiST ein felles, berekraftig samlingsforvaltning som er bygd på felles policy og som avspeglar samfunnsoppdraget.

I 2023 skal alle musea ha etablert seg som arenaer for forskning. Vi har tette samarbeid med forskningsinstitusjonane om kunnskapsbygging rundt samlingane våre og vår immaterielle kulturarv. MiSTs forsknings- og kunnskapsutviklingsarbeid skal vere synlig i det nasjonale og internasjonale fagmiljøet. Fagmiljøet i MiST skal vere anerkjend og brukt som rådgivar og kunnskapsforvaltar.

I 2023 skal MiST vere ein attraktiv og fagleg sterk arbeidsplass, prega av heilskapstenking, medarbeidarmedverknad, tydeleg leiing, god kommunikasjon og lagånd. Vi har ein fleksibel organisasjon som sikrar at vi utnytter dei samla ressursane og kompetansen på tvers av enkeltmusea. I 2023 har MiST gjennomført ei profesjonalisering av fagområda, sentralt overgripande og lokalt forankra.

I 2023 har MiST ei god økonomistyring som gir oss handlingsrom til å følgje dei faglege prioriteringane. Vi har ein klar strategi for å gi oss auka eigeninntekter.

(Strategi for 2019-2022)

1.4. Museer og formidlingsarenaer

MiST bestod i 2022 av Kystmuseet i Sør-Trøndelag på Hitra med formidlingsarenaer på Fillan, Sandstad, Dolm og Hemnskjela; Museet Kystens Arv i Indre Fosen; Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum i Trondheim med formidlingsarenaer i Stiftsgården, Austråttborgen og Hannah

Ryggen-senteret på Ørland; Orkla industrimuseum i Orkland med formidlingsarenaene Thamshavnbanen, Gammelgruva, Steinparken, Meldal bygdemuseum, Rindal skimuseum og besøksenteret; Ringve/Rockheim bestående av Ringve Musikkmuseum og Rockheim i Trondheim, Trondheim kunstmuseum i Trondheim med formidlingsarenaer i Bispegata og Gråmølna, Trøndelag Folkemuseum Sverresborg i Trondheim med formidlingsarenaer på SDS Hansteen, Norsk Døvemuseum og Trondhjems sjøfartsmuseum i Trondheim i tillegg til Sverresborg. Røros museet på Røros med formidlingsarenaene Olavsgruva, Smelthytta, Doktortjønna, Sleggveien, Storwartz, Bygningsvernsenteret og Pressemuseet Fjeld-Ljom, samt Bergstadvandring og omvisninger på Ratvolden og i Røros kirke. Fellesadministrasjonen og Utviklingsenheten har kontor i Trondheim.

2. SAMFUNNSOPPDRAG OG SAMFUNNSROLLE

Det har gjennom flere år vært et økt søkelys på museenes samfunnsrolle utover de tradisjonelle museumsoppgavene, og både Kulturmeldingen og Museumsmeldingen løfter fram betydningen av museer. I Museumsmeldingen fastslås at museene skal være sentrale aktører i den grunnleggende infrastrukturen for demokrati og frie ytringer. Dette gir seg også konkrete utslag i museumspraksisen i MiST ved at flere stemmer slipper til og tause grupper blir synliggjort gjennom at deres historier presenteres. I 2022 er det i særlig grad skeive historier som blir fortalt gjennom kunstinnkjøp, utstillinger og arrangement som ledd i *Skeivt kulturår*. De samiske fortellingene har hatt en bred plass i Røros museets formidling og med en spesiell vekt på det rødlistete, sørsamiske språket. Sverresborg og Orkla Industrimuseum har hatt DKS-tilbud for skoleklasser der det samiske er tema. Samarbeid og samskaping med mange ulike aktører er ledd i økt oppmerksomhet om museene og fører til at museenes aktiviteter også gir større representativitet og inkludering av flere grupper og dermed oppleves relevante for nye grupper brukere. I eget kapittel utdypes det hvordan det i MiST arbeides med mangfold og inkludering.

Arbeidet med å gjøre arenaene universelt utformet og tilrettelegge formidlingen for mennesker med ulike funksjonsnedsettelse har pågått også i år og gjør det enklere for flere å besøke MiSTs anlegg. Dette er også ledd i tenkning om inkludering og mangfold.

Et annet tema som har hatt fokus i MiST siste år er FNs 17 bærekraftsmål. Arbeidet med ny strategisk handlingsplan, vedtatt i desember 2022, er forankret i bærekraftsmålene basert på de tre dimensjonene miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft og fra 2023 vil handlingsplanene konkretisere arbeidet framover. Felles for MiST er, som nevnt innledningsvis, arbeid med bærekraftsmålene 3. *God helse og livskvalitet*, 4. *God utdanning*, 11. *Bærekraftige byer og lokalsamfunn* og særlig 11.4: *Styrke innsatsen for å verne og sikre verdens kultur og naturarv* og 16. *Fred, rettferdighet og velfungerende institusjoner*. Samtlige 17 mål er relevante og noen av avdelingene vil også naturlig ha flere mål. For kystmuseene vil eksempelvis bærekraftsmål 14. *Livet i havet* være sentralt.

Kapitlet er delt i underavsnitt, der bærekraft omtales i to avsnitt, ett om klima- og miljøtiltak og ett om sosial og økonomisk bærekraft. Videre behandles universell utforming og fysisk tilgjengelighet i ett avsnitt, mens den formidlingsmessige tilretteleggingen av tilbudene presenteres i et annet.

Det siste handler også om mangfold og inkludering, som har et eget avsnitt. Det samme har museenes viktige rolle som møteplass.

2.1. Klima- og miljøtiltak – miljømessig bærekraft

MiST vil i enda tydeligere grad sette klima- og miljøtiltak på dagorden gjennom aktiv handling. Ny strategisk handlingsplan forsterker dette, men det har allerede skjedd en god del i 2022. Noen av tiltakene er forsterket av økte strømkostnader.

Flere av våre museumsavdelinger arbeider med tiltak delvis finansiert via egenkapitals-midler avsatt til ENØK-tiltak. I 2022 er det installert sponavsug med flisfyring i båtbyggeriet ved Museet Kystens Arv der varmen brukes til oppvarming av egne lokaler. Ved Rørosmuseet er det gjort en rekke strømrøderende tiltak. ENØK-midler er brukt til å installere varmepumper ved to anlegg og skifte en del vinduer. I tillegg er det installert mer energieffektive driftspumper i Olavsgruva. Flere har senket temperaturer og noen har vinterstengt en del anlegg og skifter til LED-belysning, det installeres nye varmeovner med timere og mange etterisolerer bygninger og anlegg. Nytt verksted- og administrasjonsbygg på Orkla Industrimuseum, tatt i bruk i 2022, er realisert med en rekke miljø- og bærekraftshensyn.

Rørosmuseet har arbeidet med kartlegging av giftstoffer ved flotasjonsanlegget på gruveanlegget Storvartz etter pålegg fra Miljødirektoratet og gifttønner vil bli fjernet i januar 2023. Orkla Industrimuseum har levert 50 tonn sviller, som har vært behandlet med kreosot, som spesialavfall i 2022.

Avfalls- og kildesorteringen er gjennomgående forbedret, herunder publikums muligheter til å sortere. Mange melder om gjenbruk av montre og utstillingsmateriale. Trondheim kunstmuseum har også igangsatt tiltak for gjenbruk av utstillingskataloger og infomateriell. Transport og emballering av objekter er også en faktor flere er bevisst på, slik at de kan gjenbruke tyvek, bobleplast og annet.

Mens Sverresborg har skiftet til elektriske kjøretøy i daglig drift, har Trondheim kunstmuseum kjøpt abonnement i bildelingsordning som et prøveprosjekt. Flere har brukt tog i stedet for fly på reiser og det er utstrakt bruk av Teams i stedet for fysiske møter internt i MiST. Mange i organisasjonen deltar på webinarer til erstatning for fysiske seminarer, samt følger strømming av seminarer.

Sverresborg utfører mindre plenklipping med bakgrunn i å tilrettelegge større områder med naturlig eng for å bedre forholdene for insekter. Sverresborg har også parselhager for folk som ønsker å leie et eget jordstykke.

Trondheim kunstmuseum har gjort om deler av hagen utenfor til kjøkkenhage. Ansatte på museet, lokale hageentusiaster, kunstnere og venner av museet har bidratt med vekster og jord. Til sammen 22 ulike vekster ble plantet av ansatte på museet. Hagen har skapt nysgjerrighet og interesse fra besøkende, og nådd nye publikumsgrupper. *Build Her*, et maker-samfunn for kvinner som baserer seg på gjenbruksmateriale, har tilbudt museet et drivhus og en kaldbenk i 2023.

Trondheim kunstmuseum har i sitt publikumsprogram satt søkelys på klima og miljø i 2022, både ved valg av utstillingstema og aktiviteter for barn og familier.

I forbindelse med utstillingen *Hege Lønne Retrospektiv* gjennomførte museet en foredragsrekke med tre foredrag, som tematiserte ulike aspekter ved klimasorg, økologi og miljøvern. Fra 1990-tallet var disse sentrale temaer i Hege Lønnes kunstnerskap. Mange av arbeidene i utstillingen berørte forholdet mellom menneske og natur, menneskers inngripen i naturen og utnyttelse av naturressurser, global oppvarming og geologiske prosesser. Natursorg, økologisk sorg og stedstap er nye begreper som beskriver særlig unge menneskers bevissthet om klimaendringene, ledsaget av frykt for fremtiden og de endringene som kommer i kjølvannet av klimakrisen.

I formidlingen av utstillingen *Gjøkeredet - Gudrun Skeie Stokstads fugler, fabeldyr og falne engler*, ble det lagt vekt på gjenbruksaspektet. Gudrun Skeie Stokstads kunstneriske produksjon besto i stor grad av tekstiler og materialer hun fant. I hele utstillingsperioden var verkstedet omgjort til fugleverksted, hvor barn og voksne sammen kunne lage sine egne versjoner av fugler og fabeldyr.

Museet Kystens Arvs permanente utstilling «Båt og bærekraft» og utstillingen «Håp for havet» har begge fokus på klima og miljø og museet er i gang med å utvikle en "grønnere" tradisjonsbåt med elmotor for å kunne møte framtidens krav til 0-utslipp med produksjon og bruk. Denne båten brukes i formidling i samarbeid med Kystlaget Trondhjem.

Mange av museene har økt bevissthet rundt vareutvalg i museumsbutikken. Trondheim kunstmuseum samarbeidet med Utoplast/Plasteriet, som lager produkter av plastavfall og solgt deres produkter i museumsbutikken. De laget også plastperler av gjenbruksplast til et formidlingsopplegg med sykehuskolen på St Olavs hospital, som hadde tittelen *Tenk på havet*.

2.2. Sosial og økonomisk bærekraft

En ny finsk undersøkelse som har undersøkt verdien av museumsopplevelser, publiserte i januar 2023 en rapport som viser at museumsbesøk fører til økt velvære («well-being»)¹. Tilsvarende undersøkelser der museumsbesøk eksplisitt blir kartlagt finner vi ikke dokumentasjon på i Norge, men situasjonen vil trolig være sammenlignbar med Finland. Helseundersøkelsene i Trøndelag har i sine undersøkelser dokumentert sammenheng mellom livskvalitet og kulturbruk. Økt velvære og bedre livskvalitet er eksempler på sosial bærekraft. MiST har tilbud som retter seg mot et mangfold av mennesker og har gratis inngang for barn sammen med en voksen. Museumsbilletten er sammenlignet med andre kulturopplevelser relativt rimelig. I tillegg finnes mange gratis tilbud.

Trondheim kunstmuseum samarbeider med Trofast åpen barnehage, som er Kirkens Bymisjons barnehage, om gratis formidlingstilbud i vinterferien til barnefamilier. Målet er å lære sammen gjennom felles kunst- og verkstedsopplevelser. I tillegg tilbys gratis tilbud i ferien i samarbeid med *Sommer i Trondheim*.

Ringve/Rockheim jobber med prosjekter opp mot Trondheim fengsel og eldre med kognitiv svikt, samt tilbud i samarbeid med Den kulturelle spaserstokken. Noen har tilrettelagte omvisninger for seniorer og program spesielt rettet mot denne besøksgruppen, som Tirsdagskåserier på Sverresborg.

---

¹ Measuring the Public Value of Finnish Museum Experiences. John H. Falk, Nicole Claudio og David Meier, Institute for Learning Innovation, January 20, 2023.

Kunstmuseet har kunst- og verkstedtilbud ved Sykehuskolen ved St.Olavs hospital. Nordenfjeldske Transitt etterstreber sosial bærekraft med mål om å oppsøke brede publikumsgrupper med samlingen. Dette er et demokratisk initiativ, der krisen (det stengte museumsbygget) omformes til et prosjekt for inkludering på nye arenaer, som bibliotekene i både folkerike og små kommuner langt fra Trondheim. Flere har tilrettelagte arbeidsplasser via NAV, Sverresborg har et tilbud gjennom *Aktiv i bedrift* som berøres ytterligere i kapitlet om mangfold og inkludering.

Kystmuseet forvalter et stort kulturlandskap på Dolm med særlig biotopisk verdi. Området brukes av lokalbefolkningen for rekreasjon og kontemplasjon og er en viktig arena for museets formidling om naturressurser og handlingsbåren kunnskap.

Trondheim kunstmuseum ønsker å fremme bred representasjon og løfte fram underrepresenterte historier i samfunnet. Inntakene skal fremme likestilling. Gjennom Kunstindustrimuseets innkjøpsordninger søker de å ivareta mangfold og representativitet så langt det er mulig.

Mange nevner at formidlingstilbudene er med på å fremme FNs bærekraftsmål om god utdanning/livslang læring som også er viktig for framtidig sosial og økonomisk bærekraft. Kunnskap om tidligere tiders levesett, bygningsvern og kulturhistorisk bruk er viktig for å ivareta og utnytte ressurser på en best mulig måte og ikke minst formidle denne kunnskapen til publikum. Immateriell kulturarv og kunnskap om å ta vare på og gjenbruke er nødvendig for å redusere ressursbruken vår.

Mange av klimatiltakene nevnt i kapittel 2.1. vil også på sikt være økonomisk bærekraftige, mens eksempelvis det å begrense reisevirksomhet gir en umiddelbar virkning.

2. 3. Universell utforming og fysisk tilgjengelighet

Offentlig og privat virksomhet rettet mot allmennheten skal være universelt utformet, jf. Likestillings- og diskrimineringsloven og departementet minner om ledsagerbevis i sitt tilskuddsbrev. Dette er ivaretatt i alle avdelinger i MiST, med gratis billett for ledsagere som følger mennesker med funksjonsvariasjoner.

De fleste nyere publikumsbyggene er godt fysisk tilrettelagt med ramper, heis og automatiske dører, mens andre ikke er universelt tilrettelagt. Dette gjelder eksempelvis Stiftsgården og Austråttborgen, som begge eies av Statsbygg samt 2.etasje ved Trondhjems Sjøfartsmuseum eid av Trondheim Havn. Trondheim kunstmuseum har også utfordringer når det gjelder en tilfredsstillende heisløsning i bygningen i Bispegata. I tillegg er det utfordringer i mange antikvariske bygninger i friluftsavdelingene.

Noen forbedringer har skjedd i 2022, der det på Ringve er HC tilgang til scene og det er installert trapp som også fungerer som løfteplattform for rullestoler. Videre er det fjernet barrierer for bevegelseshemmede i den nye basisutstillingen *Lydspor*, med rampe som sikrer lett tilgang. Rørosmuseet har gjort utbedringer gjennom flere år og i 2022 ble HC-toalett i Kurantgården ferdigstilt. Museet Kystens Arv har bedret parkeringsmuligheter for bevegelseshemmede og Sverresborg har oppgradert stier utendørs, også med belysning i den mørke årstiden. Kystmuseet har markeringer for synshemmede på alle trappetrinn og opphøyninger i sine publikumsbygg. Nytt

verksted- og administrasjonsbygg ved Orkla Industrimuseum er tatt i bruk, og her er universell utforming prioritert. Arbeidet med nye utstillinger som skal åpne i 2023, følger også kravene til universell utforming, en vesentlig forbedring fra tidligere.

2.4. Tilrettelagt innhold

Det er en økende bevissthet om tilretteleggelse av innhold og tilbud slik at det skal bli bra for alle. Her har Norsk Døvemuseum vært i front, ikke bare for tegnspråklig tilbud for døve og hørselshemmede, men også med tanke på mennesker med andre funksjonsvariasjoner, som blinde og døvblinde. Gjennom prosjektet «Alle på museum 2020» fikk flere av museene i MiST tegnspråkvideos og taktile skilt med punktskrift og opphøyde bokstaver, noen har utendørs skilt og andre innendørs skilt. Norsk Døvemuseum og Museet Kystens Arv tilbyr flere taktile elementer i sine utstillinger, samt en del tekst i punktskrift. En taktil modell av Rockheim er under produksjon og blir, etter forsinkelser utenfor vår kontroll, klar i løpet av første tertial 2023.

Mange har i 2022 vært oppmerksomme på bruk av fonter, skriftstørrelser og fargekontraster for bedre lesbarhet av utstillingstekster, samt bedret lys og det arbeides kontinuerlig med å høyne nivået. Rørosmuseet tilbyr audioguides med bilder og tekst. De har også formidlingstilbud på KulturPunkt med QR-koder der publikum kan bruke egne mobiltelefoner og slik regulere skriftstørrelse. Flere benytter KulturPunkt som formidlingskanal ved sine anlegg. Noen har forbedret sine nettsider siste år med informasjon om tilgjengelighet, blant annet er MiSTs felles nettside endret på dette punktet.

Tegnspråkomvisninger eller – tolkning tilbys også ved bestilling blant annet på Sverresborg og Ringve/Rockheim.

2.5. Mangfold og inkludering

Mangfold og inkludering har mange fasetter og temaet behandles i underpunkter ut fra kjønn og seksuell orientering, religion, alder, etnisitet, funksjonsevne og/eller kulturell, sosial og økonomisk bakgrunn og bosted. MiST oppfordrer i sine stillingsutlysninger alle kvalifiserte kandidater, knyttet til disse underpunktene, til å søke jobb.

2.5.1 Kjønn og seksuell orientering

Ved Trondheim kunstmuseum har 80% av utstillingene i 2022 vært soloutstillinger med kvinnelige kunstnere. Ved Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum er kjønn og kulturell bakgrunn et forhold som vurderes i valg av verk og kunstnere som innlemmes i museets samling. I dagens kunsthåndverksfelt er det en overvekt av kvinnelige kunstnere, noe som preger andelen kvinner kontra menn. Derfor blir kjønnsdiskusjonene noe annerledes på et kunstindustrimuseum enn ved museer med vekt på billedkunst. I 2022 har museet anskaffet verk av en sundanesisk kunstner som definerer sitt kjønn som flytende. Anne-Karin Furunes' «Augusta Christensen» og Veslemøy Lilleengens «Norsk Bauta» anvender kjønnspektiv på hvordan kunsthistorien er skrevet og fortsatt skrives.

Rørosmuseets egenproduserte utstilling *Blanke ark* om skeiv historie i rørosregionen utfordret historieforståelsen og bidro til kunnskap om det som har blitt fortiet av samfunnet. Utstillingen, som ble vist sommeren 2022 og fram til Røros Pride i september, tok utgangspunkt i avkriminaliseringen av homofili og 50 årsmarkeringen for dette. Museet initierte også innsamling av dokumentasjon knyttet til skeiv historie i regionen, og i årboka er det publisert en artikkel om skeiv historie på Røros.

Trondheim kunstmuseum markerte Skeivt Kulturår 2022 med utstillingen *The Future is _____*. Ideen bak utstillingen var en nyansert og åpen tilnærming til kjønn og identitet. Med spørsmålet om hva fremtiden er, ble besøkende invitert inn i en opplevelsesbasert og sanselig utstilling, som var inspirert av både fornøylesparker, sci-fi-filmer og hippiebevegelsen. Museet ønsket å utfordre en tradisjonell, heteronormativ verdensforståelse gjennom å aktivere hele sansesystemet. Utstillingen hadde ungdom som målgruppe og henvendte seg til en generasjon som opererer med en bredere forståelse av kjønn enn det eldre generasjoner gjør, men som likevel opplever at det ikke finnes så mange rom for å diskutere det åpent. Utstillingsgruppen samarbeidet blant annet med kunstner og kurator Guri Simone Øveraas (f.1990), som utarbeidet et eget program med performanser, dansesessions og museum takeovers. Øveraas er født og oppvokst i Tråante/ Trondheim, og har vært aktiv i Trondheim Pride. I sitt kunstnerskap jobber hun mye med identitet og sted, og forteller historier basert på andre og sine egne opplevelser som kvinne, skeiv og samisk.

Skeivt Opprør er en aksjonsgruppe som kjemper for rettigheter og frihet, og imot fordommer og diskriminering. En hel lørdag i november hadde *Skeivt Opprør* takeover på museet, hvor de blant annet arrangerte anarkistisk bokkafe, skeiv helsefremmende workshop, workshop om utopisk beredskap, filosofisk vorspiel og utopisk scifi-fest.

Danser og koreograf Loan TP Hoang inviterte til dansesessions i museet, som åpnet opp for en ny måte å være i og oppleve utstillingene og museet på. Hoangs praksis baserer seg på fri dans, uten ord og instruksjoner. Tilbudet er åpent for alle og krever ingen forkunnskaper. Tilbudet var satt til enkelte morgener, med morgendans eller til formiddag i helgen.

Det ble laget en katalog formidlingstekster til alle verk i utstillingen, og med tekstbidrag fra to eksterne skribenter, Colin Bojer og Andreas Breivik. Tekstene bidro blant annet med argumenter som problematiserte den kommersielle og glansede siden ved pride, og et kritisk blikk på det som etter hvert har blitt en industri. Museet delte ut katalogen gratis ettersom ungdom var hovedmålgruppe for utstillingen. Erfaringen var at den ble lest og at ungdom brukte den aktivt når de besøkte utstillingen.

Det ble arrangert en fest kvelden før åpning hvor det i stor grad var unge (18-25) som deltok. Her kunne de få en sniktitt på utstillingen, oppleve performance og høre kuratorene fortelle om utstillingen. Deretter var det DJ og bar. Åpningsarrangementet forgikk på lørdag formiddag, med performance og sang, med Kor Hen, et lokalt kor med skeive.

2.5.2 Alder

Barn og unge er viktige målgrupper for MiST, både gjennom skoletilbud som del av formell læring, men også uformell og ikke-formell læring. MiST har laget en formidlingsstrategi for barn og unge,

som ble ferdigstilt i 2022. Museene har laget formidlingstilbud til ulike målgrupper, og arbeidet med medskaping og ulike typer samarbeidstiltak.

Sverrestunet kulturhistoriske åpne barnehage på Sverresborg, som hadde 15 årsjubileum i 2022, er et tilbud til de aller minste. Barnehagen er åpen fire dager i uka for barn og foresatte. Kystmuseets inngangsparti er lagt til rette for at barn kan leke og lære der.

Totalt har om lag 38 000 barn og unge deltatt i pedagogiske opplegg i 2022 og av disse kom 9961 via Den kulturelle skolesekken (DKS). Alle museer har hatt ulike familietilbud, flere har ferieskoler, høst- og vinterferietilbud og verkstedaktiviteter.

Utstillingen *The Future is _____* på Trondheim Kunstmuseum, hadde ungdom og unge som målgruppe, mens Ringve/Rockheim engasjerte unge musikere i seks uker sist sommer, der musikere under utdanning spilte to konserter seks dager i uken på Ringve. Museet programmerte med et mangfold av instrumenter og stilarter, men musikerne kuraterte selv konserten der de også måtte snakke om musikken eller instrumentet sitt. Orkla Industrimuseum arrangerte halloween i Gammelgruva i samarbeid med Løkken ungdomsklubb.

Under *Kulturnatt* inntok elever fra to videregående skoler scenen på Rockheim.

Seniorer har tilbud om allsang på Rockheim i samarbeid med Den kulturelle spaserstokken og tirsdagskåseriene på Sverresborg er rettet spesielt mot denne målgruppen. De aller fleste frivillige er pensjonister. Ringve/Rockheim har tilbudet *Husker du* – for beboere på sykeheimer og arbeidet med en pilot kalt *Musikalsk hjernetrim* for eldre med kognitiv svikt.

2.5.3 Etnisitet

Museet Kystens Arv har etablert samarbeid med Saemien Sijte om prosjektet *Sørsamiske klinkbygde båter – borte for alltid?* Dette er et dokumentasjonsprosjekt som skal registrere eventuelle sørsamiske båter og kanskje ende opp med å bygge en sørsamisk tradisjonsbåt. På Sverresborg ble DKS tilbudet om samisk skoletime videreført i 2022 og Orkla Industrimuseum har en vandretstilling for 1.-10.trinn om samene i Trollheimen. Lysboksen på Rockheim brukes jevnlig til å synliggjøre nasjonale minoriteter og ulike grupper sine markeringer.

I 2022 ble bestillingsverket til den samiske kunstneren Britta Marakatt-Labba ferdigstilt til Nordenfjeldske Kunstindustrimuseums samling. Dette ble også vist i utstillingen *Anti-Monument I*, en del av Hannah Ryggen Triennale 2022. Utstillingen *Anti-Monument* tematiserte på ulike vis nettopp mangfold og inkludering, med Ryggens humanistiske billedteppe «Vi lever på en stjerne» (1958) som utgangspunkt. Verk som *The White Album* av Arthur Jaffa diskuterer for eksempel problemstillinger knyttet til rase i det amerikanske samfunnet.

Rørosmuseet er tillagt et særlig ansvar for dokumentasjon og formidling av rørossamisk historie. Dette er derfor en viktig del av museets ordinære formidling, og regnes ikke som et inkluderingsiltak spesielt. De siste årene har sørsamisk språk fått større fokus fordi språket er truet, men også fordi språk inngår som en naturlig del av museumsansvaret. Museet har en viktig rolle i å bidra til at språket blir brukt og synliggjort. I 2022 lanserte museet en digital vandring som formidler samisk

historie i bergstaden gjennom tekst og lyd. Guiden er tilgjengelig på sørsamisk, norsk og engelsk. Museet har også hatt flere språkarrangementer på sørsamisk og i årboka *Fjell-Folk/Vaerien Almetjh* 2022 er en av artiklene også gjengitt på sørsamisk. I tillegg har museet vist flere utstillinger med samisk tema, slik som *Interruptions* – portretter av samiske kvinner, *Aerpie* – samisk kunst og utstillingen «Hvem eier historien?». Den siste utstillingen stiller spørsmål ved den tradisjonelle historiefortellingen om samisk historie i Trøndelag, og presenterer nyere kunnskap og kilder til samisk historie.

Sverresborg har fortsatt arbeidet for realisering av prosjektet Solheim. I prosjektet ligger dokumentasjon, bevaring og formidling av de reisendes historie i Midt-Norge. Så langt har det manglet økonomi til å gjennomføre prosjektet.

2.5.4 Funksjonsevne

Som beskrevet under avsnittene om universell utforming og tilrettelegging, arbeides det ved flere av museene i MiST aktivt med å bedre tilbudene til alle som besøker museene uansett funksjonsevne. I tillegg drar museene ut til mennesker som av ulike grunner ikke kan dra på museumsbesøk. Rockheims tilbud om *Musikk i fengsel* der de samarbeider med Trondheim fengsel med band og låtskriving for innsatte, er unikt. I 2023 planlegges et nærmere samarbeid mellom Trondheim kunstmuseum og Ringve/Rockheim om tilbudet for innsatte.

Trondheim kunstmuseum har i 2023 videreført sitt samarbeid og tilbud til sykehusskolen på St Olavs hospital. Formidlingsprosjektet *Tenk på havet* ble spesielt utarbeidet for denne målgruppen, og produsert våren 2022. Etter krav fra sykehuset ble prosjektet utført som et selvformidlende tilbud, da det fortsatt var utfordringer med store samlinger etter pandemien. Tilbudet tok utgangspunkt i FNs bærekraftsmål 14 *Livet i havet* og resulterte i et oppgavehefte med veiledning og tilhørende materialer av gjenbruksplast. Museumspedagogene bidro med enkeltdager hvor de var inne i deler av prosjektet. Resultatet skal bli en større, permanent installasjon i sykehusskolens lokaler.

Flere av museene har hatt et langvarig samarbeid med både offentlige og private aktører, som NAV, Røde Kors, Kriminalomsorgen, Kirkens Bymisjon, kommunene og andre. *Aktiv i bedrift* ved Sverresborg er et eksempel på dette, der mennesker med ulike funksjonsvariasjoner arbeider på museet sammen med sine arbeidsledere. De har både faste oppgaver og mer ad hoc - pregete oppgaver. To av museene har en varig tilrettelagt stilling hver, finansiert gjennom NAV og tre andre faste stillinger er delfinansiert via NAV. I tillegg tilbys hospitering og arbeidsutprøving.

2.5.5. Kulturell, sosial og økonomisk bakgrunn

MiST har i flere år hatt gratis adgang for barn og unge under 16 år i følge med en voksen. I tillegg har noen av museene hatt gratis adgang for alle på enkeltdager og for enkeltarrangementer.

Trondheim kunstmuseum har et samarbeid med Trofast åpen barnehage, Kirkens Bymisjon om et gratis formidlingstilbud til barnefamilier med mål om å lære sammen gjennom felles kunst- og verkstedsopplevelser. Også museet sommerskole, Kunstcamp, var i 2022 et gratistilbud støttet av Trondheim kommunes *Sommer i Trondheim*. Dette muliggjorde at alle, uansett økonomiske forhold, hadde mulighet til å melde seg på. Videre ble også plasser holdt av til ukrainske flyktninger som

deltok både med og uten tolk. Museet Kystens Arv har tilbudt gratis omvisninger for ukrainske flyktninger.

Nordenfjeldske transitt, som har satt opp utstillinger rundt om på bibliotek i regionen, der det er gratis adgang, har bidratt til å senke terskelen for kunstopplevelser.

Orkla Industrimuseum har i 2022 prioritert å synliggjøre overfor flere kommunale tjenester at museet er en god arena for mangfold og inkludering. Det er påbegynt dialog med kommunens Utenforskningsprogram.

Flere av besøksarenaene, Norsk Døvemuseum, SDS Hansteen, Rockheim og Trondheim kunstmuseum, deltok på *Kulturnatt Trondheim* med et bredt tilbud, omvisninger, performance og konserter. *Kulturnatt* bidrar med mange nye besøkende hvert år og er for mange en viktig døråpner inn i museumsverdenen. I 2022 ble også hageprosjektet ved Trondheim kunstmuseum presentert i egne omvisninger. *Kulturnatt* er også en viktig anledning å vise seg frem som sosiale arenaer i byen, hvor alle kan delta og komme inn. At arrangementene er gratis, og anses som er en viktig for at mange oppsøker museene for første gang.

2.5.6. Bosted

Kystmuseet har også i år vært aktiv når det gjelder oppsøkende virksomhet. Museets personale har gjennomført opplegg/foredrag på områder som ligger langt unna museet eller til personer som har vanskeligheter med å komme seg til museet. Nordenfjeldske Transitt er et utmerket eksempel på at museet når ut til mange som bor langt unna Trondheim. De har hatt tematiske utstillinger i Holtålen og i Mosvik samt vist utstillinger på flere bibliotek. Biblioteket er en gratis arena som oppsøkes av mange og et samarbeid mellom museum og bibliotek kan dermed nå mange nye brukere. Slik har Nordenfjeldske Kunstindustrimuseums oppsøkende virksomhet blitt et tilbud til publikum som ikke tilhører kjernepublikummet. Rørosmuseet har arrangert en rekke sommervandringer i Nord-Østerdalen, på Narjordet i Os og i Tolga sentrum. Ellers har det vært vandring på Småsetran i Røros, bergstadvandring med søkelys på samisk historie og Johan Falkbergets forfatterskap. Det har også vært sommervandringer på Ratvolden, hjemmet til forfatteren Johan Falkberget.

3. MØTEPLOSS

Møteplassfunksjonen kan utøves på ulikt vis og publikumstall for totalbesøk viser at museene har en utvidet funksjon utover kjernen i virksomheten. Mens besøkstallet 247 966 er tallet KUD ønsker i sin rapport, har over 140 000 andre også benyttet MiST-museene, slik at totalbesøket er 388 136.

Museene benyttes som arena for samtaler og debatt, de er møteplasser for folk med felles interesser, de er møteplasser for sosiale sammenkomster og for viktige markeringer i menneskers liv, samt at de naturligvis også er arenaer for annen kulturell aktivitet som teater og konserter.

3.1. Møteplass for samtale og debatt

I MiSTs strategi 2018 -2022 heter det at «Musea i MiST skal vere etablerte møteplasser for samtale og debatt i lokalsamfunnet»

Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum bidro inn i samfunnsdebatten med en tekst (digital formidling) som kommenterte Hannah Ryggens verk i kontekst av situasjonen i Ukraina. Denne fikk bred rekkevidde (6 948 treff). Kurator ved museet holdt appell med bakgrunn i Hannah Ryggens kunstnerskap på et støttearrangement v/ K-U-K (Kjøpmannsgata Ung Kunst) til inntekt for Ukrainas befolkning (150 tilhørere). Museet inviterte også til panelsamtale med kunstnere i forbindelse med Hannah Ryggen triennale (50 tilhørere) på TKM Gråmølna, og deltok på panelsamtale om samarbeid mellom kunstinstitusjonene i Trondheim i regi av Kunsthall Trondheim (35 deltakere), der også Trondheim kunstmuseum var samarbeidspartner og deltaker. Direktør Sissel Guttormsen deltok i den offentlige debatten rundt stengt bygg og ny lokalisering med to debattinnlegg, ett også sammen med administrerende direktør Karen Espelund. Annabella Skagen og Mathias Østrem fra Ringve/Rockheim har begge skrevet kronikker, publisert i henholdsvis Adresseavisen og NRK Ytring.

I mars arrangerte Trondheim kunstmuseum en paneldebatt som reaksjon på Russlands invasjon i Ukraina. Paneldebatten tok opp spørsmål rundt boikott, et tema som var svært aktuelt etter at flere aktører i kulturlivet valgte å boikotte russiske samarbeidspartnere og utøvere. I paneldebatten deltok *Yana Mikhailina* - doktorgradsstipendiat Kunstnerisk forskning ved Kunstakademiet i Trondheim (NTNU), *Trond Åm* - Litteraturviter og leder for Litteraturhuset i Trondheim, *Jørn Holm-Hansen* - dr. polit., statsviter og forsker i. Hans akademiske spesialfelt er politikk og forvaltning i øst- og sentraleuropeiske land, særlig Russland, Ukraina og Polen og *Fredrik Svensk* - kunstkritiker og redaktør for Paletten Art Journal. Målet med debatten var å nyansere bildet og vise støtte til Ukraina. Det var også et ønske å vise museet som en lyttende kunnskapsinstitusjon, som ikke agerer reaktivt og forhastet, men som inviterer inn de stemmene som sitter på kunnskap og viktige erfaringer. Museet har en viktig rolle som arena for kunnskapsutveksling, både mellom museet og publikum, men også mellom ulike fagområder. Ved å invitere til debatt blir ulike sider belyst. Dette er viktig for å ivareta den tilliten som publikum har til museet.

3.2. Møteplass for felles interesser

Museet Kystens Arv er møteplass mellom norske og franske båtbyggere gjennom utplassering fra båtbyggerkolen Skol Ar Mor, Bretagne. Arrangementet *Med hjerte for båt* i august 2022 var møteplass for folk med felles interesse i klinkbygde båter og båtglede, mellom lokalsamfunnet, båtlag, elever fra Fosen folkehøgskole, båtkjøpere og besøkende fra hele regionen. Museet var også møteplass for håndverksinteresserte gjennom arrangementet *Levende håndverk*, der blant annet tredreier Håkon Grimstad Dahle dreide boller og vaser.

Rørosmuseet Bygningsvernssenteret er en viktig møteplass for håndverkere både lokalt og nasjonalt. Senteret er lokasjon for og delarrangør av jevnlig håndverker møter og fagskoleopplæring gjennom året. *Handverksdagene* ble i 2022 arrangert for 22. gang, og 56 deltakere deltok fordelt på fire kurs: Kistemurer, Tradisjonell overflatebehandling eksteriør, Portaler i Høs-Knut-tradisjonen, Smiing av eggverktøy og beslag til dører.

Motorkameratenes arrangement på Sverresborg hver høst er et sted der blant annet mennesker med felles interesse for gamle motorer, landbruksmaskiner og veteranbiler møtes. Pressemuseet Fjeld-

Ljoms venner hadde flere åpne dager i det gamle avishuset sommer og høst, for å vise gamle trykkemetoder og informere om driftige trykkere før og nå.

Rockheims arrangement *Popclubben* og *Musikkquiz* er også viktige møteplasser for mennesker med felles interesser.

3.3. Møteplass for sosiale sammenkomster

Rockheim er svært mye brukt som arena for ulike fagkonferanser. Museet står ikke selv i debatten, men det har en verdi at det foregår på museet i stedet for på et hotell eller annet sted.

Kaféene på Ringve Musikkmuseum og Sverresborg har en rekke grupper som bruker kaféene fast som møtested, samt at det er et møtested for familier og turgåere i nærområdet i helgene.

Både Ringve, Rockheim og Sverresborg leies ut til bryllup, konfirmasjoner, minnestunder m.m. og er på den måten møteplasser i lokalsamfunnet. Sverresborg inviterte til og med til en helg med drop-in-vielser og tema bryllupstradisjoner. Her var det om lag 20 vielser, både kirkelige og borgerlige, innendørs og utendørs, flere steder i friluftsmuseet. Sverresborg var også arena for et stort firmajubileum i juni.

Kystmuseet ser også effekt av ombygging av publikumsmottaket i 2021. Dette har gitt utslag i større og mer variert bruk der mange aktører tar arealene i bruk til forskjellige formål. Auditoriet ved Museet Kystens Arv er mye brukt til møter, men museet har hatt utfordringer med mangel på restauratør i deler av 2022 og dette påvirker utleievirksomheten.

Flere museer har frivillige som møtes på faste dager for å gjøre et stykke arbeid, men også spise og snakke sammen.

3.4. Møteplass for kulturelle opplevelser

Museene er naturligvis gjennom sin formidlingsvirksomhet møteplass for kulturelle opplevelser, men her presenteres andre og kanskje mer uvante og ukjente måter der museene benyttes som møteplass.

Rørosmuseets uteområder rundt Malmplassen er populære arrangementssteder; bl.a. for Elden i Sleggghaug-området, målgang for Femundsløpet, åpning av Rørosmartna'n (avlyst i 2022) og kommunens 17. mai-arrangement på Malmplassen. Tilknyttet utstillingen *Dans med oss*, som åpnet i Smelthytta i oktober, har seniordans-gruppene i Tolga, Os, Røros og Ålen invitert til åpne dansekvelder for alle interesserte.

Teateroppsettingen *Folk ved sjøen* basert på forfatteren Johan Bojers bok med samme navn, ble vist på Museet Kystens Arvs kystgård med både lokale og regionale tilskuere i august. Sverresborg brukes som konsertarena og i 2022, var det to store konserter, mens Museet Kystens Arv arrangerte konsert med Ola Bremnes med band. Rindal Skimuseum var også i 2022 arena for utendørskonserter. Nye Hjorten Teater benyttet Oppdalstunet på Sverresborg som arena for forestillingen *Testiklestad*. Kystmuseets lokaler benyttes til kinoforestillinger.

Museet Kystens Arv samarbeidet gjennom sommeren 2022 med kunstneren Karl Erik Harr om framvisning av hans malerier som alle er viet kystkulturen. Harr deltok med foredrag ved åpningen av utstillingen.

Hannah Ryggen Triennale 2022 var et samarbeid mellom Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum, Trondheim kunstmuseum, Kunsthall Trondheim og Kjøpmannsgata Ung Kunst.

For å markere åpningen av Triennalen, hvor utstillingen Hege Lønne Retrospektiv inngikk, ble det invitert til storslått åpning, med vandring rundt i byen. Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum startet med åpningen av *Antimonument*, hovedutstillingen, som for anledningen ble vist på Trondheim kunstmuseum Gråmølna. Deretter åpnet Kunsthall Trondheim, før vandringen gikk videre til Trondheim kunstmuseum og det hele endte på Kjøpmannsgata Ung Kunst med fest for alle. Et svært vellykket arrangement med bred publikumsdeltagelse. Gjennom samarbeidet erfarte arrangørene at de nådde ut på en ny måte. Kvelden ble en solid markering av kunstfeltet, som for mange ble en døråpner inn i en ny del av byens kulturliv, men som også virket samlende på kulturfeltet i Trondheim.

Trondheim kunstmuseums arrangement *Dine With the Gods* – femretters middag med et maleri som utgangspunkt, skiller seg ut som et spektakulært arrangement. I samarbeid med Bula Neobistro, en lokal restaurant, inviterte museet i mai, til omvisning og 5-retters middag. Hele kveldens program var sentrert rundt ett maleri, som er utstilt i museets samlingsutstilling; *Gudenes Bakkana*, malt av Jan Bruegel og Hendrik van Balen. Første rett ble servert på museet, med tilhørende foredrag om maleriet. Deretter ble arrangementet videreført på restauranten hvor hver rett var laget med utgangspunkt i maleriet. Hver rett ble introdusert med søkelys på motivet og perioden bildet er malt, og hver gjest fikk en liten postkort-versjon av bildet som kunne studeres underveis. Et tilsvarende arrangement ble også gjennomført i starten av året, med Gubalari restaurant. Da med utgangspunkt i Georg Jacobsens maleri *Haren*. Ved å knytte flere sanser sammen på denne måten, utvides opplevelsen av verket. Dette skaper igjen rom for samtaler om kunsten under andre forutsetninger, og med andre innfallsvinkler enn de man vanligvis erfarer i møte med publikum, noe som har vært berikende for deltakerne og for museet.

Overnatting i en utstillingssal på Trondheim kunstmuseum var et annet kreativt arrangement, gjennomført som del av utstillingen *Hertling & Andreassen - Drawings From the Heart*. De som skulle overnatte ble møtt av en nattvert og gitt sovefrakker, som de fikk ha på seg når de vandret rundt på museet før lyset ble slukket. På morgenen ble det servert frokost i overlyssalen, som var innredet med inspirasjon fra bakgården som opprinnelig befant seg der da bygningen var ny. Hensikten var å gi besøkende en annerledes opplevelse av museet, som ikke ellers er mulig å oppleve, og få folk til å bruke sanseapparatet og kjenne på forskjellen mellom dag og natt. Det var åtte soveplasser per overnatting og hver overnatting ble derfor en ny sammensetning av ulike mennesker. Gjennom ritualer og den felles opplevelsen, dannet det seg et samhold og en stemning som var helt spesiell.

3.5. Møteplass i verdensarven

Rørosmuseet er ofte møteplass for ulike offentlige besøk, ikke minst fordi røroshistorien og arbeidet som gjøres for å ivareta kulturminnene i området, har stor betydning for den daglige forvaltningen av Røros. I 2022 kunne Verdensarvkonvensjonen feire 50-årsjubileum, og Rørosmuseets Verdensarvsenter bidro til markeringen med arrangementer og en jubileumsutstilling. *Å leve i*

verdensarven og *Postkort fra verdensarven* er arrangementer som begge har involvert lokalsamfunnet til å bidra med kunnskap om egen og andres verdensarv. Utstillingen *Verdensarvkonvensjonen 50 år* presenterer de norske verdensarvstedene, lokalsamfunnet i verdensarven Røros bergstad og Circumferensen og hvordan lokal bygningsvernkompetanse har vært viktig for istandsettinga av Direktørgården på Røros. Utstillingen er utarbeidet i tett samarbeid med Røros kommune.

4. IMMATERIELL KULTURARV

MiST har ingen samlet plan for arbeidet med immateriell kulturarv, men de fleste av museumsavdelingene arbeider mye med den immaterielle delen av kulturarven både med tanke på forvaltning, forskning og formidling. Formidling av menneskelig kultur innebærer formidling av immateriell kulturarv, så det materielle og det immaterielle er tett sammenvevd.

I 2021 fikk klinkbåttradisjonen anerkjennelse fra UNESCO ved at den nordiske klinkbåttradisjonen ble skrevet inn på UNESCOs representative liste over immateriell kulturarv. Museet Kystens Arvs båtbyggeri viderefører denne kulturarven gjennom daglig utøvelse av håndverket og der kunnskap overføres fra generasjon til generasjon. Rørosmuseets bygningsvernssenter er en annen viktig aktør innen det immaterielle feltet. Bygningsvernet er i stor grad basert på handlingsbåren kunnskap, og Bygningsvernssenteret arbeider aktivt for å gjenvinne tapt kunnskap innen tradisjonelt bygghåndverk og bidrar aktivt med å dele sin kunnskap ved kursvirksomhet, opplæringsamarbeid med fagskole og samarbeid med lokale håndverkere.

Samlet arbeider museene med alle elementer som KUD etterspør i rapporteringen: a) Kunnskap om naturen og universet b) Mattradisjoner c) Muntlige tradisjoner og uttrykk d) Sosiale skikker, ritualer og festiviteter e) Tradisjonelt håndverk f) Utøvende kunst og g) Annet

4.1. Kunnskap om naturen og universet.

Gjennom skoleprosjektet *Verdensarven som veiviser* formidler Rørosmuseet ulike former for immateriell kulturarv på de forskjellige klassetrinn; kunnskap om jordbruk, besøk i Olavsgruva med læring om bergverksteknikker, arbeidsprosessene i smeltehytta og kunnskap om kobberproduksjon. De har et formidlingstilbud om samisk levesett for 4.trinn, geologiopplegg for 5.trinn og et opplegg om natur og kultur på 8.trinn. Tradisjonelle driftsmåter og handverk i samisk tradisjon er også en viktig del av Rørosmuseets arbeid med immateriell kulturarv. Dette formidles primært gjennom utstillinger og foredrag, men er også et viktig område for innsamling av dokumentasjon. Kystmuseets soppkurs og kurs i nytteplanter berører både kunnskap om natur og mattradisjoner i et lokalsamfunn med 85 ulike nasjonaliteter.

4.2. Mattradisjoner

Sverresborg berører temaet i omvisninger i de antikvariske bygningene, og har et eget skoleopplegg kalt «Snipp, snapp brennsnute». Ved Meldal bygdemuseum og Rindal Skimuseum har også mattradisjoner vært formidlet.

4.3. Muntlige tradisjoner og uttrykk

Kystmuseet har drevet aktiv stedsnavninnsamling i 2022, hvor stedsnavn som i stor grad var i bruk i folkelig tale på Hitra, er registrert og dokumentert. Museet eier også slektsdatabasen Hitterslekt og bruker en 40% stilling på arbeidet. I 2022 er det registrert 200 000 økter med 1,4 millioner sidevisninger på nettstedet.

Sverresborg arbeider med eventyrformidling både gjennom dramatiseringer, omvisninger og arrangement og har laget en eventyrsti som er videreutviklet i 2022. I stien er det laget skulpturer av kjente eventyrfigurer.

Særegne uttrykk/begrep innen gruvedrift er samlet inn og forklart som en del av arbeidet med nye utstillinger ved Orkla Industrimuseum. Dette er gruvespesifikke ord som har vært en naturlig del av språket i et gruvesamfunn, men som gradvis dør ut når gruvedrift ikke lenger er en stor del av norsk industri. *Ordboka* blir formidlet i nye utstillinger.

4.4. Sosiale skikker, ritualer og festiviteter

I 2022 er det arbeidet en del med folkemusikk og dans. I samarbeid med venneforeningene Røros museums- og historielag og Folkemusikkarkivet for Rørosområdet arrangerte Rørosmuseet *Folkemusikkveld* i Sleggveien sommeren 2022. Folkemusikk fra distriktet ble fremført av en rekke tradisjonsbærere. Tradisjonell sang og musikk er også del av publikumsprogrammet på Sverresborg.

Vandreutstillingen *Dans med oss* er også et viktig bidrag til formidling av immateriell kulturarv. Under åpningen på Rørosmuseet i oktober ble dansen fremmet gjennom danseoppvisning, arkivopptak og med Småviltlaget som spilte opp til dans. Utstillingen er laget av Senter for folkemusikk og folkedans, som også arrangerer et seminar om dans som immateriell kulturarv på Røros i februar 2023.

Samarbeidet med Senter for folkemusikk og folkedans har også hatt ringvirkninger. Deres utstilling *Everybody Dance*, som senteret laget i samarbeid med Scenkonstmuseet i Stockholm og Teatermuseet i Helsinki, ble vist på Rockheim i store deler av 2022. 2300 skoleelever på 10.trinn og 130 lærere deltok i DKS-opplegg med utgangspunkt i danseutstillingen som viste kraften og gleden av å danse sammen. Ungdommene ble utfordret til å danse sammen, skape en dansehit og lære ulike dansestiler som vals, linedance, reinlender, disco eller swing. Tilbakemeldinger fra elever og lærere var svært positive, og flere trakk frem hvordan dansen fungerte avvæpnende, ufarliggjørende og inkluderende.

Senter for folkemusikk og folkedans leder også et Creative Europe-prosjekt der Ringve/Rockheim deltar. Prosjektet heter *ICH Dance as living heritage*, der målet er å utvikle metoder for bruk av museene som arenaer for dans i lokalsamfunnet som er systematiske og bærekraftige. Prosjektet varer fra 2022-2025.

4.5. Tradisjonelt håndverk

Båtbygging er ett av de håndverk som har særlig vekt i MiST. Dette er handlingsoverført kunnskap der lærlingen lærer ved å herme etter mesteren. Museet Kystens Arv har lærlinger, de fleste rekruttert fra Fosen folkehøgskole, som tar fagprøve i båtbyggerfaget ledet av to båtbyggere. Tradisjonen handler om mer enn å bygge og ta vare på båtene. Det handler om hvilke materialer som egner seg best, hvor en kan finne og hogge riktige materialer, hvilket verktøy som skal brukes,

hvordan båten skal bygges for å bli en god robåt eller seglbåt, om masteplassering og segl, hvordan båten skal segles på havet og det handler om vind og vær, om ord og uttrykk.

Båtbyggeriet samarbeider med flere og tar imot elever fra Skol Ar Mor i Frankrike. Museet er opptatt av den klinkbygde båten også regionalt og har i 2022 drevet to dokumentasjonsprosjekt: 1. *Innherredsbåtprosjektet*, hvor to båtbyggere dokumenterte alle naust i indre del av Trondheimsfjorden. Prosjektet var et samarbeid med Trøndelag fylkeskommune og fortsetter i 2023. 2. *Sørsamiske klinkbygde båter*, som det er usikkert om det finnes noen eksemplarer igjen. Museet dokumenterte to båter i Snåsa i 2022, men er usikre på om de er representative. Prosjektet fortsetter i 2023.

Rørosmuseet har spesielt fokus på håndverksdokumentasjon og -opplæring gjennom Bygningsvernssenteret. De søker til enhver tid å knytte de ulike istandsettingsprosjektene til kunnskapsbygging. I 2022 har det vært avsatt en time ukentlig til at handverkerne presenterer problemstillinger fra prosjekter for hverandre og til diskusjon. Opplegget har fått navnet *Læring og Latter*, og er en øvingsarena for faglig drøfting. Det er gjennomført håndverker møter og noen mindre kurs og workshops med ulike tema for distriktets håndverkere. Det er også gjennomført workshops med innføring i bygningsvern for byggfagelever og lærlinger i videregående opplæring knyttet til pågående istandsettingsprosjekter. Bygningsvernssenteret er også læringsarena for Fagskolen Innlandets tilbud Bygningsvern 1 og Bygningsvern 2.

Rørosmuseet og Sverresborg deltar i EØS-prosjektet *House of Arts* i samarbeid med Astra museum i Sibiu, Romania. Dette prosjektet ivaretar og formidler tradisjonshåndverk knyttet til bygningsvern. Sverresborg har utviklet eget skoleprogram (med elever fra videregående skole) som del av prosjektet.

Skipproduksjon og tradisjoner som følge av dette er sentralt i Rindal Skimuseums formidling.

Ringve/Rockheim har et årlig samarbeid om en ukes demonstrasjon av hardingfelebygging sammen med Ole Bull Akademiet der den immaterielle delen av instrumentbygging er viktig. Den nye instrumentutstillingen på Ringve jobber med å dokumentere og formidle instrumentbygging. Dette er tradisjonshåndverk og for en stor del også handlingsbåren kunnskap. Dette formidles gjennom filmer i utstillingen.

Sverresborg har vist utstillingen *Tid og flid*, med rødlistede husflidsteknikker. Samarbeidspartnere har vært Ung husflid og åtte husflidslag i Trondheim og Malvik. Museet har også arrangert kurs i laging av rismatter, som også er en rødlistet teknikk. Samarbeidspartner var Heimdal husflidslag.

Kystmuseet har også hatt arrangement med tradisjonelt håndverk som tema og er ellers støttespiller for den frivillige foreningen Harald Aukas båt motorsamling, hvor kunsten å vedlikeholde og reparere eldre båt motorer holdes i hevd.

4.6. Utøvende kunst

I 2022 arrangerte Trondheim kunstmuseum kurs iblant annet modellering innen keramikk i forbindelse med utstillingen *Marthe Elise Stramrud – Reis deg* og tegnekurs med fokus på

komposisjons- og fargelære i tilknytning til utstillingen *Billedbyggeren Georg Jacobsen*. Med utgangspunkt i samlingen ble det arrangert kurs i tegning, maling og grafikk. Kunnskap om materialer og teknikker gjennom verkstedsaktivitet er prioritert i formidlingsarbeidet ved Trondheim kunstmuseum. Dette er særlig viktig med et stadig redusert tilbud av praktiske fag i skoleverket.

Mange ansatte på Ringve/Rockheim er utøvende musikere og gjennom program som *Allsang på Rockheim* og omvisninger, der omviserne spiller på flere typer instrumenter, og slik formidles klingende musikk.

4.7. Annet

Trafikking, drift og vedlikehold av Thamshavnbanen viderefører også tradisjonskunnskap og fagkunnskap rundt eldre jernbanedrift bl.a. prosedyrer og regelverk for kjøring av tog., Denne kompetansen er en immateriell kulturarv som vedlikeholdes for framtida gjennom museumsbanedriften.

Det er startet et arbeid med å bedre dokumentasjon av tilstand på infrastruktur og materiell på Thamshavnbanen. Dette blir også en dokumentasjon av tradisjonskunnskap innen jernbanedrift og industritekniske kulturminner. Her er det etablert samarbeid med videregående skole og frivillige om restaurering av kis-vogner, som også har som formål å dokumentere arbeidsformer og tradisjonskunnskap innen jernbanetekniske og industritekniske anlegg og materiell.

Trondheim Kunstmuseum har gjort en innsamling av fremtidstanker. Med utstillingen *The Future is _____*. ønsket museet å åpne opp for en friere tenkning rundt kjønn, identitet og skeivhet. Som en videreutvikling av tittelen og konseptet ble det laget en ordgenerator, hvor publikum kunne komme med forslag til det siste ordet. En grafisk utforming med tittelen var projisert på en vegg i en av salene, og ved å trykke på en knapp, startet den tilfeldige generatoren, og ordet endret seg. På veggen var det montert en mindre skjerm og et tastatur, hvor publikum kunne komme med forslag til ord. Ved utstillingens slutt (mars 2023) vil alle ord bli tatt vare på og arkivert. På denne måten vil utstillingen og generatoren ha bidratt til en bank hvor tanker om fremtiden fra 2022, er lagret.

5. HELHETLIG SAMLINGSUTVIKLING OG TRYGG IVARETAKELSE

Forvaltning av den materielle og immaterielle kulturarven i våre samlinger er ett av museets kjerneområder. Forvaltning krever både økonomiske og fysiske rammer, og ikke minst kunnskap og overblikk. Forvaltningen omfatter objektets hele livsløp, fra mottak til utstilling eller magasin, eller til deaksesjon.

Museumssamlingene består av mange objekter; noen på størrelse med et knappenålshode, andre store, tunge og vanskelig å telle. MiST forvalter fire teknisk-industrielle anlegg med to gruver, museumsjernbane og et avishus. Thamshavnbanen har 25 km med jernbanespor bestående av banelegeme, skinner, sviller og penser, kjøreledningsanlegg, tunnel samt bruer, kulverter, overganger, underganger og fegater. 18 bygninger og alt rullende materiell i form av lokomotiv og

jernbanevogner er omfattende forvaltningsmessig. Rørosmuseet har store oppgaver knyttet til Røros bergstad og Cirkumferensen sin verdensarvstatus tildelt av Unesco, med forvaltning av de statlig eide byggene og anleggene etter Røros Kobberværk. Denne typen museumssamlinger kan ikke tallfestes på samme måte som gjenstander og kunstverk, og kompleksiteten i samlingene kommer dermed ikke til syne i statistikken. Samlingene består også av omfattende fotosamlinger, med samlingen etter fotograf Schrøder, som forvaltes av Sverresborg, som desidert største samling.

Det er satt i gang et arbeid med en nærmere utredning omkring status for museenes samlinger og magasinbehov. Dette skjer på oppdrag fra Trøndelag Fylkeskommune og omfatter alle konsoliderte museer i Trøndelag. En ny samlingsforvaltningsplan er fortsatt under arbeid..

MiST har også i 2022 deltatt i utviklingen en DAMS-løsning, i et pågående prosjekt ledet av KulturIT. DAMS står for Digital Asset Management System og skal sikre mediafiler i en skylagringsløsning.

5.1. Samlingsutviklingen

Nøkkeltall samlinger

Bygninger, gjenstander, foto	2019	2020	2021	2022
Kulturhistoriske bygninger	210	275	272	268*
Andre bygninger	43	44	48	48
Kunsthistoriske gjenstander	35.830	35.830	36.157	36.285
Kulturhistoriske gjenstander	171.826	187.483	191.521**	230.104
Foto	4.063.825	4.080.255	5.231.602***	5.236.650
Båter/farkoster, flytende	18	3	4	4****
Båter/farkoster, på land	119	121	122	124
Teknisk- industrielle anlegg	4	4	4	4
Samlinger på Digitalt Museum	105.190	114.947	123.374	132.190 *****

*Sverresborg har redusert sitt tall på kulturhistoriske bygninger etter revisjonsarbeid.

** Dokumentasjons- og digitaliseringsarbeid gir en stadig bedre oversikt over samlingene og det bidrar til økte tall.

*** Den store økningen i antall foto skyldes at en i forbindelse med digitalisering av portrettarkivet i Schrøder-samlingen, har funnet at det etter fargefotoets inntreden viser seg å være et større antall negativer pr. konvolutt enn ved svart/hvitt-negativer.

**** Båtene Utsetø og Guri Kunna, Shetlandsskøyta Vita og SDS Hansteen.

*****Tallet er hele museumsnummer og er sammenlignbart med tidligere års tall, og kan leses direkte ut fra DigitaltMuseum. Dersom en tar ut antall publiserte objekter i Primus, er tallet mye høyere, nesten 199 000 publiseringer. Dette skyldes at det ofte er registrert flere objekter med undernummer under hovednummer. Det er det sistnevnte tallet som rapporteres i museumsstatistikken.

I tillegg har flere av museene i MiST privatarkiv, som rapporteres til Arkivverket. Dette utgjorde per 31.12.2021 1540,25 hyllemeter, samt 17 355 lydbærere og 950 filmbærere. Tall fra 2022 er ikke klare da arkivstatistikken har senere frist enn museumsstatistikken. Det er ikke gjort noen store inntak eller avhendinger, så det forventes ingen store variasjoner i tallet. Kystmuseet har fortsatt arbeidet med Havbruksarkivet. Dette består av flere arkiver fra havbruksnæringen, både personarkiv, organisasjonsarkiv og bedriftsarkiv. Arkivet er deponert hos arkivverket (Statsarkivet Trondheim) og utgjør 292 hyllemeter. Det er gjort en betydelig innsats av Kystmuseets egne ansatte, og totalt er det nå ordnet ca. 120-130 hm. Arbeidet med Orkla-arkivene har også hatt fremgang i 2022. Arkivet er nå på plass i nye magasiner i nybygget på Løkken. Museet har en egen engasjementstilling på ordningsarbeidet. Arkivverket har innvilget tilskudd for 2023, og disse midlene gjør at engasjementet vil bli forlenget. På slutten av 2022 fikk Trondheim kunstmuseum bevilget midler til å ordne arkivet etter Trondhjem kunstforening, samt digitalisere og publisere deler av materialet. Midlene skal brukes til en engasjementsstilling i fem måneder. Arbeidet skal gjennomføres i 2023.

Det pågår mye arbeid med samlingene, både antikvariske bygninger, foto og gjenstandssamlinger og privatarkiv. Det er generelt en restriktiv inntakspolicy. Alle avdelingene har inntakskomiteer som baserer vurderingene på faglige begrunnelser. Fokus er rettet mot revisjon av samlingene og planlegging av avhending og destruksjon, dog uten at det så langt har skjedd mye hva angår deaksesjonering med påfølgende avhending eller destruksjon. Noen rapporterer at pandemien også har ført til færre tilbud om objekter.

Kunstmuseene fikk ekstra stimuleringsmidler i 2021 og noen innkjøp har kommet på plass i 2022. Det samme gjelder Nordenfjeldske Kunstindustrimuseums innkjøp via Innkjøpsfond for kunsthåndverk. Sverresborg har tatt inn en interessant fotosamling fra en privat familie med motiver fra Trondheims bybilde.

Økningen i antall kulturhistoriske objekter skyldes først og fremst en bedret oversikt over samlingene som følge av registreringsarbeid. Tallet på antikvariske bygninger er redusert som følge av at fem tidligere deaksesjonerte bygninger ikke har vært fjernet fra statistikken tidligere. Samtidig har Kystmuseet tatt inn én bygning. Det er også mindre samlet bygningsmessig areal enn tidligere, da det er gjort nye oppmålinger på en av museumsavdelingene. Museet Kystens Arv har tatt inn to sjeldne klinkbygde båter: en halvfjerderømming fra Frosta og en firing fra Brandsfjorden.

5.2. Registrering, digitalisering og tilgjengeliggjøring av samlinger og anlegg

Størrelsen på samlingene ved museene i MiST varierer. Det pågår arbeid hos alle for å få bedre oversikt over, kunnskap om og tilgjengelighet til samlingene. Noen har det meste registrert, mens andre har relativt store restanser. Flere arbeider prosjektbasert med å registrere samling for samling. Noen påpeker at de har for få menneskelige ressurser og andre har hatt vakanser som har påvirket samlingsarbeidet. Effekten av en ekstra ressurs i samlingsarbeidet har påvirket antall publiseringer, slik som hos Rindal skimuseum.

Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum har som følge av stengt museumsbygg, hatt særlig fokus på samlingsarbeidet. Museets utstillings- og publikumsarealer er rigget med arbeidsplasser, reoler, skap og hyller til arbeidet med flytting av gjenstander fra interne magasiner. Gjenstandene registreres, fotograferes, tilstandsvurderes visuelt og pakkes for transport til eksternt magasin. I 2022 ble det avsatt ekstra ressurser til fotografering av gjenstander, en ressurs som etter hvert ble omgjort til 50% engasjement i 4 måneder. Registrar ble engasjert 100% fra september. Begge disse stillingene videreføres i 2023. Gule og røde katalogkort er skannet for å effektivisere samlingsarbeidet. Sammen med ferdig digitaliserte protokoller og opplysningsarkiv, har dette særlig lettet arbeidet med registrering.

Både Ringve/Rockheim og Rørosmuseet arbeider med revisjoner. I forbindelse med utstillingen *Lydspor* ble om lag 300 objekter revidert i Primus og publisert på DigitaltMuseum.

Særlig fotosiden har svært store restanser når det gjelder registrering, digitalisering og publisering, selv om det arbeides kontinuerlig med dette. Også her er tilrettelagte arbeidsplasser via NAV en viktig ressurs i arbeidet. Sverresborg har startet digitalisering av bygningsarkiv/tegningsarkiv.

Det jobbes også med privatarkiv. Kystmuseet har siden 2020 jobbet systematisk med ordening, registrering og tilgjengeliggjøring av Havbruksarkivet. Orkla Industrimuseum har arbeidet med flytting, ordening og tilgjengeliggjøring av store mengder arkivmateriale etter Orkla Grube-Aktiebolag og alle datterselskapene, takket være eksternt finansiering. Rørosmuseet melder også om god framdrift i arkivarbeidet, da museet gjennom ordninga *Varig tilrettelagt arbeid* i NAV, har fått en 40 % stilling til dette.

Trondheim kunstmuseum har systematisk gjennomført kvalitative forbedringer av digitale registreringer, samt fotografering og digital tilgjengeliggjøring av større samlinger knyttet til avgrensede prosjektsatsninger, slik som f.eks. Eik-Nes' samling, Hans Ryggen, Astri Aasen. Det er etter-registrert drøyt 100 verk, hovedsakelig Astri Aasen og Getulio Alviani.

Kunstmuseet har deltatt i Kulturrådets prosjekt *Koordinert samlingsutvikling* høsten 2022 og har systematisk gått gjennom kunstnerlisten for hele samlingen. Juridiske poster fra KulturNav brukes konsekvent. Som bruker med status "gransker" i KulturNav har museet mulighet til å videreutvikle relevante datasett i KulturNav som er til direkte nytte for museet og alle andre kunst- og designmuseer. I tillegg gir dette ringvirkninger for forskning, samlingsutvikling, kuratorvirksomhet etc. Kunstmuseet arbeider med revisjon av skulptursamlingen og oppgradering av magasin, og har

gjennomført en del justeringer med hensyn til registreringsnivå. For eksempel er noen registreringer blitt endret fra enkeltverk til grupperinger. I de tilfeller hvor det endres fra enkeltobjekt til gruppering, får hvert enkeltobjekt en egen post for tilstandsvurdering og plassering. Dette sikrer god forvaltning av verkenes kontekst, av enkeltverkene i en gruppering, og gir bedre inventaroversikt.

I 2022 er basisutstillingen ved kunstmuseet og 1. etasje fotografert i 360 grader, og en kan se deler av samlingsutstillingen ved å "besøke museet" digitalt i Google Streetview.

Fellestjenesten har gjort et solid arbeid når det gjelder å få oversikt over verk som BONO, ifølge den nye åndsverksloven, har rettigheter til. Det pågår en oppdatering i Primus med riktig henvisning til BONOs rettigheter.

5.3. Dokumentasjon av ikke-objektbaserte verk og egen virksomhet

Trondheim kunstmuseum har som målsetting å tilegne seg flere verk av immateriell karakter, for eksempel audiovisuelle verk og performance. Inntaksprosedyrene ved museet skal sørge for en bred dokumentasjon av immaterielle verk, med grundige beskrivelser av blant annet formål-, nødvendige elementer-, og muligheter for å vise frem, eller gjenoppføre at immaterielle verk analyseres. På museet finnes det mye kunnskap som dokumenteres, sikres og videreføres gjennom metoder, rutiner og muntlig samhandling. Gjennom praksissituasjoner ivaretas mye av den muntlige og praktiske kunnskapen. I Trondheim Kunstmuseums utviklings- og innkjøpsplan 2021 - 2026 står det at "Inntak skal ha som formål å fylle samlingens tomrom av video, lyd og andre tidsbaserte medier, samt ikke-objektbaserte verk som performance, instruksjoner, samt verk som har flyktig, ustabil eller immateriell karakter."

Selv om disse verkene har en grunnleggende immateriell idé, har de ofte en viss tilknytning til materiale, i det minste en form for dokumentasjon eller instruks. *Dokumentasjon* kan da være en beskrivelse av verket, eller et opptak av verket. Dokumentasjon av immaterielle verk kan også ha en annen og mer direkte formidlende funksjon enn dokumentasjon av øvrige verk. Det kan for eksempel være instruksene til og *opptaket* av performansen som flest publikummere ser. Dokumentasjonen kan også inngå en fremtidig serie immaterielle eller materielle verk som ikke er knyttet til museet direkte. Rapportering til kunstnerens pågående prosjekt blir dermed en del av museets forvaltningsarbeid, og museet blir på et vis deltager. Ved inntak til samlingen kan det være en utfordring å oppdage og dokumentere nåtidige sosiale og fysiske kontekster for verket, og forutse fremtidige behov for å forstå verket, tilgjengeliggjøre og fremføre immaterielle verk. Hva består verket *egentlig* av, hvilke aspekter er flyktige og utskiftbare, hvilke må være til stede for å bruke, for å gjenskape, verket i fremtidige kontekster? Vurdering av hvordan best å bevare immaterielle kunstverk er tverrfaglig i større grad enn ved andre kunstverk av materiell art.

Utstillingen *Drawings Belonging to the heart* av kunstnerduoen Hertling & Andreassen bedrev er en slags samtidsarkeologi som avdekket de skjulte sidene ved Trondheim kunstmuseum og dermed også en institusjonshistorikk. Gjennom rituelle og performative handlinger inviterte de publikum inn i utstillingsrommene og lot deltagelsen bli selve kunstprosjektet. En sentral del av utstillingen var at publikum fikk sove på museet om natten, for å oppleve en ellers skjult side av institusjonen, den «usynlige» tiden, en opplevelse som egentlig ingen har tilgang til, ikke engang de ansatte på museet.

Utstillingen løftet frem ukjente historier om museet, om mennesker som har jobbet der og satt sitt avtrykk på institusjonen, som for eksempel Alf Olsen, vaktmester i bygget fra 1930-tallet, og som bodde der til midt på 1990-tallet. Eller teknikeren Jasmin Hurst som reparerte det gamle linoleumsgulvet på eget initiativ og dermed satte sitt avtrykk i bygningen. Utstillingen var en intim samtale med museets og byens historie som publikum fikk ta del av gjennom et rikt arrangementsprogram og medfølgende publikasjon.

Museet har i de siste årene i større grad tatt i bruk film for å dokumentere utstillinger og arrangementer. Det har blitt laget korte filmer hvor kunstneren eller kurator beskriver bakgrunnen for utstillingen og i korte trekk forklarer hvordan utstillingen er jobbet frem. Filmene brukes i første omgang i kommunikasjonen ut til publikum, men blir også viktig dokumentasjonsmateriale knyttet til utstillingen. Disse utstillingene har det blitt laget film til: *Hege Lønne – Retrospektiv, Gjøkeredet - Gudrun Skeie Stokstads fugler, fabeldyr og falne engler* og *Marthe Elise Stramrud – Reis deg*

5.4. Tilstanden til de kulturhistoriske bygningssamlingene

Selv om det pågår kontinuerlig vedlikeholdsarbeid på bygninger og anlegg, er det fortsatt store utfordringer og totalt sett ikke store endringer på tilstandsgrad. Mens noen bygninger kan ha fått bedre tilstandsgrad i løpet av året, har andre blitt dårligere. Dette henger sammen med tilgang på ressurser og også tilgang på kvalifiserte håndverkere.

Rørosmuseet forvalter to ulike bygningssamlinger eid av henholdsvis Stiftelsen Rørosmuseet og staten ved Statsbygg (eiendommene etter Røros Kobberverk). De to samlingene har ulikt finansieringsgrunnlag, noe som fører til ulik forvaltning.

Stiftelsen Rørosmuseet har ni bygninger i TG3 og åtte bygninger i TG2. Det er i 2022 kun utført nødvendig vedlikehold på ulike bygninger, samt utarbeidet tilstandsrapporter på husene i Sleggveien og på Stamphus og Rullbu ved Høsa. Det er utført tilstandsrapport og planlagt tiltak på Kverna i Narjordet. Tilgang på økonomiske ressurser er svært begrenset, og det har maksimalt vært rom for å prioritere en av bygningene årlig.

Arbeidet med istandsetting og vedlikehold av statens eiendommer etter Røros Kobberverk fikk økonomiske ressurser ved forvaltningsoverføringen fra KLD til Statsbygg. Så langt har det vært arbeidet med etterslepet på istandsetting og med vedlikehold på Nedre Stortvart og Olavsgruva-området. På kobberverkseiendommen er 16 bygninger definert med TG2 og 13 bygninger med TG3. I tillegg er det mange tekniske installasjoner og objekter, en funksjonell taubane, samt 4,5 km² kulturlandskap knyttet til oppdraget. Statsbygg har siste år fått utført en tilstandsgjennomgang av hele Kobberverkseiendommen. Rapporten er ikke ferdigstilt, men viser med tydelighet at behovet for istandsetting og vedlikehold vil være et kontinuerlig arbeid fremover. Etterslepet er større enn forutsett. Endrede klimaforhold medfører også behov for hyppigere vedlikehold enn tidligere antatt. Rørosmuseet foretar en samlet vurdering av bygning, med hensyn til avveining mellom tilstandsgrad og konsekvensgrad. Det betyr at TG ikke er satt ut fra bygningens svakeste bygningsdel, men ut fra en helhetlig antikvarisk vurdering.

Sverresborg har et betydelig vedlikeholdsetterslep på den antikvariske bygningsmassen, selv om en etter bygningsvernundersøkelsen i 2019 har klart å løfte flere bygg fra TG 2 til TG 1 og fra TG 3 til TG 2. Museet har mange demonterte bygninger med ukjent tilstandsgrad. Gjennomgang av den siste gruppen før eventuell avhending eller kassasjon, er ressurskrevende på grunn av mangelfull dokumentasjon. Det mest prekære er bemanningen på bygningsvernavdelingen. Det er for få ansatte tatt i betraktning den store bygningsmassen en skal ta vare på. Arbeidsmarkedet er stramt, og museenes lønnsbetingelser gjør at det er utfordringer å rekruttere medarbeidere. To stillinger for tømrere ble utlyst sommeren 2022 uten at man klarte å lande tilsetting. Dette betyr at løsningen blir utstrakt bruk av innleide firma med den konsekvens at eksterne håndverkere får bygd kompetanse på museets bygningsmasse i stedet for at museet kan bygge og beholde kompetanse i egen organisasjon. Museet har kontakt med private firma og utdanningsinstitusjoner om å hospitere lærlinger/elever for kortere eller lengre perioder for å gi en introduksjon til bygningsvernet.

Restaureringsarbeidet ved Byavdelingen ved Sverresborg anses nå som ferdigstilt, med unntak et siste mindre prosjekt ved Schjølberggården som fullføres i 2023.

Hovedoppgaven har vært restaurering av stua fra Litjbuan, Meldal, som inngår i EØS- prosjektet *House of Arts* i samarbeid med Rørosmuseum og ASTRA museum, Sibiu, Romania. Bygningen er tatt ned, og blir laftet opp igjen i laftehallen på Sagvollen, Sverresborg. Arbeidet fortsetter i 2023, med mulig gjenreising høst/vinter 2023.

Det er utført store arbeider med utvendig restaurering av fasader, med utskifting av råteskadete kledninger og vannbord på flere bygninger. Det er reparasjoner av skader på puss og maling på en murbygning. Det er utført utskifting og ny montering av takrenner og nedløp på to bygninger. Flere bygninger er malt og det foregår kontinuerlig arbeid med vinduer, karmen og dører.

En ny bygning, Diplom-is kiosk, har fått taksperrer, taktro og papp og det er skiftet en del ytterkledninger og reetablert vindusåpninger. Bygningen er etterisolert og har fått ny kledning innvendig. Kiosken er malt utvendig med linoljemaling og det er montert nytt elektrisk anlegg. Bygningen ble åpnet for publikum i 2022.

Det er arbeidet med flere innendørs arbeider som ledd i arbeid med nye utstillinger i antikvariske bygninger. En gammel bakerovn i Hans Nissen-gården, ble rekonstruert etter gamle bilder og oppmålingstegninger. Rekonstruksjonen ble utført etter antikvariske prinsipper i forhold til utførelse og materialvalg. I Thanemgården, der det høsten 2022 ble åpnet utstilling om Fotograf Schrøder, er det bygd rom i rommet, malt himlinger, malt og tapetsert vegger og lakkert gulv. I en bygning, der det skal åpnes en bankutstilling, er det grovstøpt betongdekke som har blitt isolert og avrettet og tømmervegger er vind-tettet, opprettet og isolert. Det er utbedret fremkommelighet for rullestol i Vertshuset Tavern og bedre sikring i forbindelse med trapper.

Orkla Industrimuseum har fått gjennomført tilstandsanalyse av de fredede byggene ved Thamshavnbanen i 2022. Tilstandsanalysen danner grunnlag for prioritering og tiltaksplaner i årene framover. Tilstandsanalysen utarbeides av Tradisjonsbygg Trondheim. Bygningene er en del av det fredede kulturminnet Thamshavnbanen, mens ressursene til museet i all hovedsak benyttes til drift og vedlikehold av banen, noe som gir lite igjen til bevaring og istandsetting av bygningsmassen.

I løpet av våren 2022 har eier av bygningsmassen på Rindal skimuseum, Rindal Kommune, foretatt en omfattende restaurering. Alle vinduer i Løsetlåna er tatt ut, malt og kittet og satt inn igjen. Arbeidet er utført lokalt av firmat Bergmoen i Rindal. Det er videre foretatt bytte/restaurering av tømmer på vestvegg i Løsetlåna. På nordvegg har Løsetlåna fått bordkledning og restaurering er gjort. Skade på tak og loft er reparert. Stabburet i Stokke er flyttet, grunnarbeid er utført og nye stabber er satt opp og nytt torvtak er lagt. Noen tømmerstokker er restaurert og skiftet. Stabburet er satt på plass igjen og vestvegg er bordkledt. Trønsdals-stabburet har fått ny bordkledning og nye stabber satt opp. Kvernhuset er tatt ned og restaurert. Dette arbeidet er utført av Rindals-Tre. Faglig kompetanse er innhentet hos bygningsansvarlige i MiST ved Sverresborg Trøndelag Folkemuseum.

Ved Museet Kystens Arv er det utført restaureringsarbeider på noen av naustene, mens det ved Kystmuseet er utført en del vedlikehold.

Programvaren FAMAC er anskaffet i 2022 for å kunne forbedre FDV -arbeidet på alle bygg, både antikvariske bygg og driftsbygg.

5.5. Tilstand og oppbevaringsforhold for samlinger og anlegg

Tilstand og oppbevaringsforholdene for samlingene er omtrent som i 2021 rent prosentmessig, men flere forbedringer er likevel gjort og flere av museumsavdelingene rapporterer om tilfredsstillende forhold. Sverresborgs magasinforhold for foto er veldig gode.

Orkla Industrimuseum har tatt i bruk nærmagasin og arkivrom i sitt nybygg i 2022. Nærmagasinet har egen mottakssluse. Lokalene tilfredsstiller krav til brannsikring, luftfuktighet og temperatur. Det gjenstår fortsatt en del overflytting av gjenstander og arkivmateriale til lokalene. Ny takoverbyggd vognhall forbedrer også forholdene for en del togmateriell som har vært lagret utendørs. Det trengs i tillegg tilgang på mye areal for oppbevaring av større gjenstander. Oppbevaringsforholdene i alle andre lokaler enn nærmagasinet og arkivrommet er ikke tilfredsstillende med hensyn til trygg ivaretaging. Dette utgjør en vesentlig utfordring.

Det er leid mer magasinareal eksternt i Dora. Det har vært arbeidet med klargjøring av disse arealene og anskaffelse av nødvendige reoler og hyller, slik at Nordenfjeldske Kunstindustrimuseums samlinger kan flyttes inn der fra 2023. Det er denne museumsavdelingen som har de største magasinutfordringene i et stengt bygg, der det er påvist helsefarlige stoffer i tekstilmagasin (DDT) og der magasinene er svært utsatt for store temperatursvingninger gjennom året og mulige taklekkasjer. Tømming og mellomlagring av ca. 300 hyllemeter bøker ble bortsatt til eksternt firma, da støv- og mugganalyser viste negative avvik i rom der deler av boksamlingen har vært oppbevart. Denne boksamlingen er nå klargjort for ny mellomlagring i eksternt magasin. Ellers pågår arbeid gradvis samling for samling.

Kystmuseet fullførte flytting av siste del av gjenstandssamlingen sin til leide arealer på Dora og har dermed tilfredsstillende magasin for sin samling. Museet Kystens Arv arbeider med å bedre magasinforholdene og har redusert antall leide lokaler i låver og fjøs fra fem til tre.

Trondheim kunstmuseum har prekært behov for større og bedre utstyrte magasiner. Samlingene er fordelt på flere magasiner med varierende bevaringsforhold, slik som fuktinnslag, vannrør i taket og

plassmangel. Materialgrupper som metaller eller plast er det ikke tatt hensyn til når det gjelder klimakrav. En planlagt flytteprosess ble stoppet i 2022, siden museet nå mangler kapasitet for en slik oppgave.

Sverresborg arbeider fortsatt med objektene i de muggbefengte magasinene, der det gjenstår mye arbeid. En god del gjenstander er rensset og flyttet til annet magasin/lagringssted. Det foreligger en rapport av 2022 fra Mycoteam. Situasjonen er under kontroll, men uendret og muggsoppen vil blomstre opp under uheldige forhold.

MiST har med økonomisk bidrag fra Trøndelag fylkeskommune påtatt seg ansvaret med å utrede et fellesmagasin for de konsoliderte museene i Trøndelag. I vurderingene framover vil også oppbygging av felles konservatortjenester inngå. Det arbeides med en kartlegging av magasinforhold i alle museumsavdelingene der også samlet magasinbehov utredes.

5.6. Sikkerhet og beredskap

Det arbeides kontinuerlig med å forbedre tekniske anlegg. Det gjennomføres rutinemessige brann- og førstehjelpskurs både for faste ansatte og sesongansatte, der sikkerhetsrutiner gjennomgås. MiST har felles beredskapstilhenger med tanke på evakuering av samlinger, utstillinger og antikvariske bygg. Museene har sikringsplaner og det er et felles sikringsutvalg. Medlemmene deltok på en samling høsten 2022 i regi av KKOA (Kriseberedskapssamarbeid for Oslo og Akershus). Det er også etablert en arbeidsgruppe som jobber med stoffkartotek og det er anskaffet programvare for registrering av farlige stoffer. Dette arbeidet er ledd i HMS-arbeidet, men også læring for å vurdere alternative mer miljømessige løsninger.

MiSTs museer følger regler og retningslinjer i forhold til brann dokumentasjon, tilsyn og årskontroller på alarmer, brannteknisk utstyr og elektriske/tekniske anlegg, herunder lukking av avvik som blir avdekket under års- og/eller egenkontroller. I 2022 innførte Museene i Sør-Trøndelag FVD-systemet FAMAC som blant annet inneholder elektronisk brannbok. Alle interne og eksterne kontroller kan dokumenteres i systemet.

Museene har brannvarslingsanlegg direktekoblet til AMK-sentral, Sverresborg har installert branndetekterende kameraer. Termiske kamera dekker det meste av området og bygningsmassen. En brann som starter ute på området, kan bli detektert og varslet *før* den når fram til/og kan starte en brann i bygninger. Nesten alle utvendige kamera er termisk/optisk, og kan i tillegg til branndetektering også brukes til elektronisk områdesikring via tilkoblet 24/7 vakttsentral.

Innbruddsalarmer er hos mange direktekoplet til vakttselskap. Flere har glassbrudds sensorer, kameraovervåkning og adgangskontroll, der eksempelvis magasiner har begrenset adgang via nøkkelkortsystemer.

Orkla Industrimuseum har konsesjon for å drive Thamshavnbanen. Jernbanedriften drives i samsvar med Jernbaneloven og krever et omfattende sikkerhetsstyringssystem som overvåkes av Statens Jernbanetilsyn. Styret i MiST har en årlig gjennomgang av sikkerhetsarbeidet. Omvisningsgruva sikres

gjennom årlig bergrensk, sikringsarbeid og gode rutiner. I 2022 har museet fått utarbeidet en rapport som gjennomgår brannsikkerhet og rømningsforhold i gruva.

5.7. Rett til samlingene - avtaler om eier- og ansvarsforhold til samlingene

I forbindelse med konsolideringen, ble det utformet gode langsiktige avtaler mellom MiST og stiftelsene. Avtalene regulerer forholdet mellom partene i forbindelse med at MiST overtok driftsansvaret. MiST har det faglige, administrative og økonomiske ansvaret for driften. Eierskap til samlinger er beholdt av stiftelsene. Tilleggsavtaler regulerer prosedyrer for gaver og innkjøp. I avtalen mellom Rørosmuseet og Statsbygg/KLD, er kun bygninger og anlegg og ikke løse gjenstander omtalt. Her trengs en avklaring om ansvarsforholdene. Noen stiftelser har i sine statutter at objekter fra samlingene ikke kan deaksesjoneres. Dette gir utfordringer som framover må adresseres

På museene finnes det også en rekke uklare forhold knyttet til eierskap. Gamle deponeringsavtaler, gjerne uten tidsbegrensning og videre ansvar, samt mangelfulle avtaler ved innlån. Dette gir utfordringer og er svært arbeidskrevende å rydde opp i.

Det arbeides med Rockheims samlinger for å ta etter restanser og i særlig grad med de mange innlån som ble gjort i åpningsåret 2010. I 2022 har det blitt foretatt flere tilbakeleveringer til eiere, samt at noen gjenstander er kjøpt inn for å avslutte lån. Museet har laget en strategi for å håndtere uavklarte eierskapsforhold på gjenstander som er lånt inn/ deponert til/ gitt til, eller tidligere kjøpt.

Trondheim kunstmuseum har siste år arbeidet systematisk med å starte arbeidet med å få oversikt over eierskap til samlingene. I dette arbeidet inngår også utforming av en forbedret deponeringskontrakt. Gjennomgående er det lite systematisk dokumentasjon i form av kontrakter knyttet til inntakene i kunstforeningstiden. Protokollene har grunninformasjon (kunstner, verk, materiale, giver/selger og pris og noen ganger kjøpested). Museet forvalter arkivet etter Trondhjems Kunstforening, og har nylig fått midler fra Arkiverket til å gå gjennom arkivet. Dette kan gi noen svar. Det har vært en økende bevissthet knyttet til innhenting av informasjon i forkant av, og underveis i inntaksprosesser for å avklare rettigheter og interne og eksterne forventninger. Et aksjonsdokument som skal følge inntak fra vurdering til fysisk mottak, bedre kontrakter både for innkjøp, gaver og deponeringer, og bedre rutiner for å arkivere informasjon i korrespondanse og lignende, er utarbeidet.

Deponeringskontrakter har tidligere vært kortfattet, og som regel løpende uten avgrensning i tid. Dette vil bli endret, slik at vi har avgrenset tid og et uttalt formål for deponeringen. Størsteparten av Kunstmuseets deponeringer kom inn på 60- til tidlig 80-tallet, og var delvis resultat av en finansieringsmetode for å sikre kjøp av viktige verk til samlingen. Det ble allerede i samtiden reist bekymringer for fremtidig eierskap og rettigheter knyttet til disse deponeringene. Det er uklare formuleringer, og mangelfulle kontrakter, og lite oppfølging i lengre perioder.

Gjennomgang av og oppdatering av eldre og manglende kontrakter er svært tidkrevende arbeid. I løpet av hele 2022 ble det gjennomgått fire deponeringer til eller fra St. Olavs hospital, Stiftsgården, Nils Aas kunstnerverksted og Stiftelsen Trondhjems Kunstforenings Legater. Befaringene og

gjennomgangene har ført til bedre oversikt, oppdatert informasjon, nye kontrakter, 11 nye tilegninger, og 7 returnerte verk til museet. Innsatsen fører til bedre registrering, sikring og tilgang til deponerte verk.

5.8. Teknisk-industrielle kulturminner

Det er Orkla Industrimuseum og Rørosmuseet som har ansvar for de teknisk-industrielle kulturminnene i MiST.

Orkla Industrimuseum forvalter det tekniske industrielle kulturminne Løkken verk fra gruverom til utskipningshavn. Kulturminnet omfatter hele gruveanlegget med tekniske anlegg og boliger. Museet forvalter og drifter den fredete jernbanen Thamshavnbanen bestående av banelegeme, skinner, sviller og penser, kjøreledningsanlegg, bygningsanlegg tilhørende banen, tunnel samt bruer, kulverter, overganger, underganger og vegater: total lengde på 25 km og 18 bygninger. Museet forvalter også alt rullende materiell tilhørende museumsjernbanen. Dette er lokomotiv og vogner fra perioden 1908 – 1951.

Drift og vedlikehold er helt avhengig av andre tilskudd enn de ordinære driftstilskuddene til museene. Ny tilskuddsordning til museumsbanene forvaltet av Norsk Jernbanemuseum er på plass og var helt nødvendig. De samlede tilskuddene er ikke tilstrekkelig til å sette banen i vedlikeholdsstandard. Tilskuddene går til helt nødvendige reparasjonstiltak. Ressursmangelen er svært krevende og til dels kritisk. Midler til istandsetting og tilbakeføring av bygninger ved Thamshavnbanen har det ikke vært mulig å prioritere i særlig grad. Tilstanden ved selve banen resulterte i at persontrafikken på banen ble stengt tidlig i sesongen 2022. Museet fikk da prioritert større vedlikeholdsaktivitet og har gjort et større arbeid på strekningen Løkken-Svorkmo for å ruste opp denne til god stand.

Rørosmuseet forvalter eiendommene etter Røros Kobberverks konkursbo gjennom en avtale mellom Statsbygg, Klima- og miljødepartementet (KLD) og MiST Rørosmuseet. Eiendommen er på 4,5 km², og inneholder ni gruver og et stort antall bygninger, installasjoner, dammer, bruer m.m. Det ble laget en 10-årsplan for istandsetting av eiendommen, og MiST Rørosmuseet får etter søknad et årlig tilskudd fra KLD for å gjennomføre denne planen. Statsbygg har gjennomført tilstandsgjennomgang på hele kobberverkseiendommen, og rapporten vil være grunnlag for å lage ny plan for istandsetting og skjøtsel.

Forvaltningsavtalen mellom KLD og Statsbygg sees i sammenheng med leieavtalen mellom MiST og Statsbygg, slik at avtalenes lengde sammenfaller med de budsjettmessige tildelinger til Rørosmuseet fra KLD. Leieavtalen mellom MiST Rørosmuseet og Statsbygg er foreslått forlenget i samsvar med KLDs 10-års finansieringsprogram frem til og med 2027.

Det avholdes samarbeidsmøter der KLD, Statsbygg, Trøndelag fylkeskommune og Byantikvaren i Røros kommune deltar. Avtalen forutsetter to årlige møter. Det forsøkes gjennomført tertialvise møter som inkluderer befaringer til aktuelle bygninger og objekter på eiendommen.

I 2022 har det vært gjennomført tiltak på 13 bygninger, samt løpende mindre vedlikeholdsoppdrag på bygninger/installasjoner/kulturlandskap. Samlet utgjør det en totalaktivitet på nær 8 mill. kroner. Dette inkluderer også forvaltning, drift og ettersyn av eiendommene. Detaljerte årsplaner og årsrapporter sendes KLD.

Ettersyn og oppfølging av Storwartz-området:

- Jevnlig oppfølging rundt det såkalte dagraset på Øvre Storwartz har også i år krevd både befaringer, saksbehandling og sikringstiltak. Nye synlige sjaktåpninger i dagraset tyder på større aktivitet i grunnen i hele området. KLD er fortsatt i oppstartsfasen ifht. sikringstiltak på dagraset.
- Det utføres jevnlig ettersyn i hele gruveområdet. Det observeres stadig nye synkehull og endringer i terrenget, og der det er mulig og nødvendig, sikres de etter hvert som de oppdages.
- Området er et stort kulturlandskapsområde med mange bygninger som er preget av manglende vedlikehold. Jevnlig ettersyn og sikring av bygg utføres for å hindre folk og dyr å ta seg inn.
- Jevnlig ettersyn og oppfølging av myndighetskrav i bygninger på Nedre Storwartz.
- Flotasjonsanlegget: Kunnskapsinnhenting i forbindelse med Miljødirektoratets pålegg til KLD om å fjerne gifttønner og kjemikalier som står igjen i flotasjonshallen. Kartlegging av giftstoffer, tilrettelegging og befaring sammen med utførende firma. Selve saneringsjobben utføres i januar 2023.

5.9. Verdensarvsenter

Rørosmuseet ble i 2017 autorisert som verdensarvsenter for Røros bergstad og Circumferensen for perioden 2017-2021. I 2022 ble museet re-autorisert for perioden 2022-2026. Miljødirektoratets reautorisasjon forutsetter økt utstillingsareal. Det har i 2022 vært jobbet med å konkretisere planene for ombygging av Smelthytta til i sin helhet utstillingsareal, samt et nybygg på Kokshustomta som skal fungere som administrasjonsbygg. Det har vært gjennomført en parallellkonkurranse med tre arkitektfirma samt foretatt en beregning av kostnader slik at investeringsøknad kunne sendes Kultur- og likestillingsdepartementet innen fristen 31.12.22. Dette er et krevende prosjekt midt i Bergstaden og Verdensarven og det forutsettes flere finansieringspartnere framover som naturlig følge av Unesco og Verdensarvoppdraget som gjør at prosjektet både har nasjonal og internasjonal betydning.

I 2022 var det 50 år siden verdensarvkonvensjonen ble vedtatt, og det markerte museet med en egenprodusert utstilling, *Verdensarvkonvensjonen 50 år*, og et mangfold av arrangementer som omhandlet verdensarvrelaterte temaer. *Verdensarvkonvensjonen 50 år* presenterer de åtte verdensarvstedene i Norge, ulike personer som bor i Røros bergstad og Circumferensen og bygningshistorien og istandsettingen av Direktørgården på Røros. Blant arrangementene kan nevnes *Postkort fra verdensarven*, der personer ble invitert til å presentere utvalgte verdensarvsteder internasjonalt, og *Å leve i verdensarven* hvor museet inviterte publikum på besøk til folk som bor i verdensarven. Slik fikk alle innblikk i hvordan det er å leve og bo på et verdensarvsted. Utvalgte

innbyggere fikk her en mulighet til å dele sine erfaringer om hvordan verdensarvkonvensjonen fortøner seg i hverdagen deres.

I 2022 har det blitt arbeidet videre med skilting av verdensarvobjekter og -områder, bl.a. ved Svalåsen i Engerdal og i området rundt Slegghaugan på Røros. Det er produsert noe ny digital informasjon om objekter i verdensarven gjennom KulturPunkt, og arbeidet med fornying av bergverksutstillinga i Smelthytta ble videreført.

5.10. Samlingsnett.no

Samlingsnett.no, som er utviklet og driftes av MiST, er en ressursbank, et informasjonssted og et sted for læring for alle som arbeider innen feltet samlingsforvaltning. Nettstedet har blitt en sentral del av infrastrukturen til norske museer. I 2022 var det 6. 100 brukere mot 5.500 brukere i 2021, og 11.000 sesjoner mot fjorårets 10.000 sesjoner. Snitt-tida på besøkene er på over 2 minutter, noe som er å betrakte som positivt. Nettstedet brukes av museumsansatte fra hele Norge og er på pensumlista på NTNU, Norges Museumsforbund lenker til nettstedet og Kulturdirektoratets museumsseksjon refererer ofte til Samlingsnett på seminarer og webinarer. Nettstedet er også presentert i egen ramme i St.meld.23 (2020 -2021): *Musea i samfunnet – tillit, ting og tid*.

6. RELEVANT FORMIDLING

6. 1. Formidling, læring og publikumsutvikling

2022 har stort sett vært et normalår uten store nedstengingsperioder (med unntak av de tre første månedene), men en er fortsatt ikke tilbake til besøkstallene fra før pandemien. Det produseres imidlertid en rekke kvalitativt gode tilbud og det har skjedd mye positivt gjennom nye kreative tiltak med læring og gode opplevelser for et mangfoldig publikum som resultat.

Antall arrangement i form av åpne møter og foredrag er stadig økende. Totalt er 45 nye utstillinger åpnet i 2022. Det er arrangert 325 åpne møter og foredrag, 191 konserter og 20 dramaoppsetninger og 413 framføringer. I tillegg kommer flere digitale tilbud og nye utviklede historier som formidles på ulikt vis.

Samlet oversikt over utstillinger og store arrangement finnes i vedlegg.

6.2. Besøk og besøksutvikling

Besøksutvikling fra 2021 til 2022 viser økning i KUD besøk på 27%. 25% av de besøkende er barn og unge. Samlet besøkstall har hatt en økning på 48% fra 2021 til 2022. Gruppebesøket har vært økende. Publikumstallene i 2022 viser at besøket ikke helt er på nivå med de samlede besøkstallene fra før pandemien. KUD besøkstall for 2022 ligger på 83% av 2019 nivå, mens samlet besøk er ca. 70% av 2019 nivå. Det samlede besøkstallet viser museenes viktige rolle som møteplasser. Noen av museene hadde en svak nedgang slik som Orkla Industrimuseum og Museet Kystens Arv, mens Kystmuseet hadde stor økning. Sverresborg hadde også en betydelig økning i totalbesøk. Totalt ser en økning i gruppebesøk, mens enkeltbesøket går noe ned.

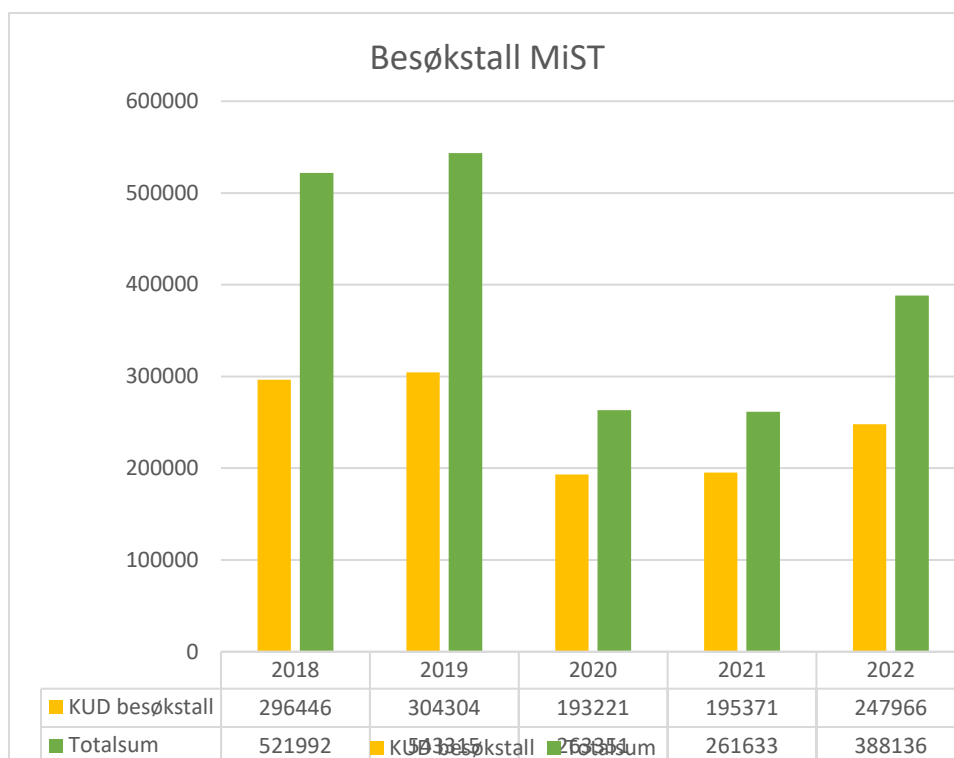
Selv om pandemien stort sett var over, så har det påvirket publikumsbesøk f.eks. ved Rørosmuseet, ved at Rørosmartna'n ble avlyst. En klimatisk kald og regnfull sommer hadde konsekvenser for

besøket på Røros og dette ga utslag på utendørsbesøket på bergstadvandringene og ved Doktortjønna. Nordenfjeldske Kunstinstrimuseum i Munkegata har vært stengt også i 2022 og ombygginger av utstillinger og redusert trafikk på Thamshavnbanen påvirket besøket ved Orkla Industrimuseum. 2022 var preget av et år med skiftende drivere av kaféen ved Museet Kystens Arv, noe som reflekteres i nedgang i besøkstallene.

Samlet har 37 705 barn og unge deltatt i pedagogiske opplegg, en liten nedgang fra fjorårets 38 025, men der 9. 661 deltok i tilbud i regi av Den Kulturelle Skolesekken, en økning fra fjorårets 8.656 elever.

Nøkkeltall besøk

Besøkstall pr. 31.12.2022							Sammenligning med fjorårstall (2021)					
Registrert i kassasystemet												
Museum	Sum voksne	Sum barn/unge	Sum KUD statistikk	Registrert antall ved utleie	Registrert antall café etc.	Totalsum	2021 Sum KUD statistikk	Avvik 2022-2021	%	2021 Totalsum	Avvik 2022-2021	%
1251 Ringve butikk og besøksarena	15604	4277	19881	1248	18944	40073	13396	6485	48 %	29334	10739	37 %
1252 Rockheim butikk og besøksarena	26966	12532	39498	6976	9007	55481	31571	7927	25 %	44666	10815	24 %
12 Ringve Rockheim	42570	16809	59379	8224	27951	95554	44967	14412	32 %	74000	21554	29 %
1303 Nordenfjeldske kunstindustri	0	0	0	0	0	0	438	-438	-100 %	803	-803	-100 %
1350 Austrått	1154	127	1281	0	0	1281	2135	-854	-40 %	6711	-5430	-81 %
1351 Stiftsgården	4629	486	5115	0	0	5115	2914	2201	76 %	2914	2201	76 %
13 Nordenfjeldske Kunstinstrim	5783	613	6396	0	0	6396	5487	909	17 %	10428	-4032	-39 %
2006 Sverresborg	40419	20319	60738	14344	59311	134393	40351	20387	51 %	42350	92043	217 %
2050 Norsk Døvemuseum	775	59	834	0	0	834	577	257	45 %	686	148	22 %
2051 Sjøfartsmuseet	2423	1247	3670	0	30	3700	2364	1306	55 %	2483	1217	49 %
2052 Hansteen	111	9	120	0	0	120	204	-84	-41 %	204	-84	-41 %
20 Sverresborg	43728	21634	65362	14344	59341	139047	43496	21866	50 %	45723	93324	204 %
4006 Trondheim kunstmuseum	13431	6551	19982	0	971	20953	14328	5654	39 %	14971	5982	40 %
4050 TKM Gråmølina	4580	256	4836	0	193	5029	3812	1024	27 %	4021	1008	25 %
40 Trondheim Kunstmuseum	18011	6807	24818	0	1164	25982	18140	6678	37 %	18992	6990	37 %
5530 Rørosmuseet Bygningsvernse	2445	600	3045	0	0	3045	1014	2031	200 %	1014	2031	200 %
5551 RM Smelthytta butikk	19231	3638	22869	0	267	23136	24470	-1601	-7 %	25448	-2312	-9 %
5552 RM Olavsgruva butikk	10742	2808	13550	0	0	13550	11124	2426	22 %	11150	2400	22 %
5553 RM Doktortjønna	708	775	1483	0	0	1483	2272	-789	-35 %	2272	-789	-35 %
5554 RM Bergstadvandring	6011	122	6133	0	0	6133	5694	439	8 %	5694	439	8 %
5555 RM Røros kirke	2224	22	2246	0	0	2246	1119	1127	101 %	1119	1127	101 %
5559 RM Andre besøkssteder	6078	119	6197	0	0	6197	3542	2655	75 %	3632	2565	71 %
55 Rørosmuseet	47439	8084	55523	0	267	55790	49235	6288	13 %	50329	5461	11 %
6002 Orkla Industrimuseum	9358	3895	13253	3	1087	14343	12211	1042	9 %	14141	202	1 %
6050 Rindal skimuseum	2244	1252	3496	294	704	4494	6414	-2918	-45 %	7311	-2817	-39 %
60 Orkla Industrimuseum	11602	5147	16749	297	1791	18837	18625	-1876	-10 %	21452	-2615	-12 %
7002 Kystmuseet	5591	1140	6731	6415	9434	22580	5951	780	13 %	16270	6310	39 %
7040 KM Havbruk	7364	1720	9084	0	1804	10888	3865	5219	135 %	3865	7023	182 %
70 Kystmuseet	12955	2860	15815	6415	11238	33468	9816	5999	61 %	20135	13333	66 %
8002 Kysten Arv	3456	468	3924	1196	7942	13062	5605	-1681	-30 %	20574	-7512	-37 %
80 Kystens Arv	3456	468	3924	1196	7942	13062	5605	-1681	-30 %	20574	-7512	-37 %
Sum	185544	62422	247966	30476	109694	388136	195371	52595	27 %	261633	126503	48 %

6.3. Medvirkning og arbeid mot målgruppene familier, barn og ungdom.

I arbeidet med å utvikle felles formidlingsstrategi i MiST rettet mot barn/unge har Trøndelag barne- og ungdomsråd og Ungdommens fylkesutvalg i Trøndelag medvirket. I strategien *Formidling for barn og unge 2022-2026* er de overordnede strategiske føringene å være *modig* og jobbe med *medvirkning*. Med modig menes det “[...]å bruke vår kunnskap og våre samlinger til å utfordre samtida og påvirke framtida gjennom arbeidet med barn og unge. Dette er en del av vårt arbeid for å fremme demokratiske verdier og skape arenaer for kunnskapsbasert debatt og dialog. Formidlingen må derfor være uredd og nysgjerrig, med rom for å feile. Dette vil gi grunnlag for nyskaping og innovasjon i samspill med publikum og samfunnet.”

Medvirkning handler om et bevisst og aktivt forhold til målgrupper og “om å tørre og gi barn og unge en stemme og dele sine meninger i utvikling av pedagogiske opplegg, utstillinger og aktiviteter.” Planen fokuserer videre på samskaping som metode for å “få forståelse for hva som fanger barn og unges interesse. Dette skal hjelpe museene med å lage utstillinger og andre tilbud på en generasjonell måte – en måte som kan appellere til både barn, ungdom, voksne og eldre på samme tid.”

Flere har arbeidet med ulike former for medvirkning gjennom året. Ringve/Rockheim har gjennomført feltarbeid opp mot barnehage, barneskole, ungdomsskole, videregående og folkehøgskole for å avklare deres behov og forstå hva museene kan være for dem. I første omgang er lærere intervjuet, men barn og ungdom er tatt med på råd ved gjennomføring av piloter. Deres stemmer har blitt brukt til å justere tilbudene.

Alle DKS-tilbud evalueres fortløpende og justeres på bakgrunn av elevenes respons. Den samles ikke inn systematisk ut over at formidlere oppsummerer alle DKS-dager i felleskap. Elever fra Trondheim Katedralskole og Heimdal vgs overtok scenen på Rockheim på *Kulturnatt*. Barnas time på Rockheim er videreutviklet basert på formidleres opplevelse av hva som fungerer for barna gjennom deres umiddelbare respons.

Orkla Industrimuseum har gjennom ny museumspedagogstilling, økt sin dialog med skoler og barnehager og også direkte med barn/unge selv for å få innspill på hvordan formidlingen kan tilpasses og gjøres relevant og levende for målgruppen. Museet har formalisert evalueringsdialogen med skoleverket som benytter museets spesiallagde program.

Mal en meter fred var et samarbeid mellom Rørosmuseet, teateret Elden og kunstgalleriet Kunst og Kaos om malekurs for barn. Dette resulterte i en utstilling utenfor Smelthytta i sommersesongen.

I utstillingen Hannah Ryggen Triennale 2022 *Anti-Monument I* inviterte Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum ungdomsskoler i Trondheim kommunen til dialogbaserte omvisninger. Kurator for utstillingen gjennomførte 11 slike omvisninger, der 308 elever deltok.

Trondheim kunstmuseum inngikk i 2022 et samarbeid med Kunst og design-linjene ved Thora Storm videregående skole, om å lage et juletre til publikumsarealene på museet. TKM var oppdragsgiver og case i eget fag for KDA: VG1, VG2 og VG3. Elevene jobbet på tvers av trinn og utformet ideskisser til juletreet som ble juryert av ansatte ved Trondheim kunstmuseum. Vinnende konsept ble utformet av elever, hvorpå de også fikk veiledning og tilbakemeldinger fra ansatte ved museet. Resultatet ble avduket der elevene invitert inn for å se resultatet sitt på plass i museet.

Både Kunstmuseet og Sverresborg har ferieskoletilbud og de fleste museene arrangerer en rekke aktiviteter og arrangement med familier som målgruppe. Det er førjulsarrangement på Kystmuseet, Sverresborg og Ringve, juletreffest på Rørosmuseet og arrangement familiesøndager og åpne verksteder ved Kunstmuseet

6.4. Digital formidling

Ringve/Rockheim har ansatt en digital formidler i en delstilling siste år. Digital formidling er definert som formidling som kan oppleves uavhengig av tid og sted, og som ikke er fysisk i utstillinger. Det er produsert seks episoder til en podcast som publiseres i 2023.

I forbindelse med at MiST deltok i forprosjektet *Historienes Trøndelag*, jobbet museene med å produsere innhold til museenes kjernefortellinger. Hos Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum resulterte dette eksempelvis i en 'longread' om Hannah Ryggens verk *6.oktober 1942* publisert 6.oktober 2022. Den digitale formidlingen via museets sosiale media-kanaler forholder seg hele tiden til relevante og aktuelle hendelser, spesielt det som til enhver tid skjer på museet. Det er viktig å vise at museet fortsatt er et levende museum tross stengt bygg. Innholdet forholder seg til åpne utstillinger, arrangement, presseomtaler og ansattes arbeid. Nyheter som kan linkes opp mot samarbeidspartnere er også en måte å holde seg aktuell på. Eksempel på dette er et innlegg om at

Hannah Ryggen triennalen fikk støtte fra Sparebank1 SMN, og å delta på #PalaceDay med bilder fra Stiftsgården.

Museet Kystens Arv har digital formidling via SoMe der de fleste postene på Instagram og Facebook har et faglig innhold. En slik digital formidling er svært populær. Spesielt håndverksfilmene går viralt. De bruker kjernefortellinger i digital formidling (Insta og reels).

Rørosmuseum jobber aktivt med bruk av KulturPunkt, både i museet og i kulturlandskapet. I 2022 lanserte museet en digital bergstadvandring med samisk tema, via KulturPunkt. Her formidles samisk historie i bergstaden på sørsamisk, norsk og engelsk. Museet har også KulturPunkt i store deler av kulturlandskapet i Storvassområdet, samt på ulike steder i verdensarvområdet. På museets hjemmeside arbeides det med å legge ut fagstoff om ulike tema. Facebook brukes også for formidling av f.eks. fotomateriale fra samlingene og til innhenting av informasjon. Det samme gjelder bruk av Instagram og Youtube.

Trondhjems Sjøfartsmuseum startet i 2022 serien *Fredagsfakta* der målet er å spre kunnskap. Dette har blitt en fast formidlingspost på Trondhjems Sjøfartsmuseums Facebookside. Tekstene som publiseres er basert på faktiske hendelser, gjenstander, eller yrker knyttet til trøndersk maritim historie. Innholdet i disse faktatekstene er spesielt rettet mot sjøfartsinteresserte folk i Trøndelag, men er også tenkt for de som er interessert i historie generelt og lokalhistorie spesielt.

Alle utstillinger på Trondheim kunstmuseum blir, i tillegg til foto, videodokumentert og redigert til en kort presentasjonsfilm (ca 1 min) som publiseres i museets digitale kanaler. Til noen utstillinger produseres det en litt lengre film hvor det er muntlig formidling av utstillingen, med enten kurator eller kunstner. Målet er å publisere alle egne utstillinger på Digitalt Museum (DIMU). På hjemmesiden til museet kan man bevege seg gjennom basisutstillingen både via tekst, bilde, DIMU-objektpost og gjennom film.

Alle utstillinger får tekster, bilder og video som kan utforskes på nettside og oppleves i sosiale medier. Et flertall av museets arrangement, som panelsamtaler, kunstnerpresentasjoner og debatter blir streamet live og tilgjengeliggjort i museets digitale kanaler i etterkant.

Til utstillingen Hege Lønne Retrospektiv ble det skrevet en rekke tekster som satte kunstnerskapet til Hege Lønne inn i en kunsthistorisk kontekst og samtidig belyste sider ved kunstverkene som kunne knyttes til relevante tema, som økologi og klimasorg. Disse tekstene ble publisert på museets nettside og kunne leses av publikum både i utstillingen og hjemme i etterkant.

6.5. Publikumsutvikling

MiST har ikke gjennomført systematiske bruker- eller bruksundersøkelser i 2022. Det er innført nytt booking og billettsystem, som gir bedre besøksdata og statistikk. Dette er til god hjelp i det videre arbeid med publikumsutviklingen.

Flere melder om målrettet arbeid for å nå nye besøksgrupper. Kystmuseet arbeider med nye tilbud om havbruk som skal tiltrekke seg et større spekter av potensielle besøkende. Dette gjøres ved å etablere en helt ny samtidsutstilling på 150 m² og en lekekrok på 30 m² med pedagogisk innhold. Også Orkla Industrimuseum arbeider med nye utstillinger, mens Ringve åpnet utstillingen *Lydspor* i 2022.

Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum har hatt et overordnet mål å åpne opp for et bredere publikum gjennom samarbeid med mange av de andre kunstinstusjonene i byen, spesielt gjennom Hannah Ryggen triennalen hvor museet er prosjekteier. I løpet av de siste fem årene har det skjedd en utvikling av Trondheim som kunstby. Byen har nå et større antall visningssteder for kunst enn tidligere, noe som har ført til økt interesse blant befolkningen og skapt et nytt publikum. Dette la en godt merke til under Triennalen. Årets triennale fikk stor oppmerksomhet også internasjonalt. For eksempel ble Hannah Ryggen triennalen løftet frem i New York Times og Frankfurter Allgemeine. I Trondheim kunstmuseums utstillingsstrategi for perioden 2022-26, som er utviklet i 2022, er det uttalt at programmet skal speile mangfoldet i samfunnet i større grad, og målet med dette er at flere skal kunne kjenne seg igjen i utstillingene.

Ved Ringve/Rockheim gir et systematisk feltarbeid et kunnskapsgrunnlag for utvikling av nye tilbud. Det er utviklet flere piloter på nye tilbud som testes ut videre i 2023.

Rørosmuseet har et bredspektret arena- og aktivitetstilbud, og jobber kontinuerlig med å utvikle seg mot de mange ulike målgruppene. Museet er bevisst hvilke produkter som tilbys de ulike besøksgruppene fra tilreisende, lokalsamfunn, barnefamilier og skoler. Det jobbes systematisk med skolene i regionen gjennom programmet *Verdensarven som veiviser*, og i juni 2022 gjennomførte de for første gang et eget dramapedagogisk tilbud til de eldste barnehagebarna, *Liv i Rasmusgården*. Museet merker at satsningen på barn og unge de siste årene bærer frukter. Skolene forholder seg til museet på en annen måte enn tidligere og ønsker å gjennomføre de planlagte oppleggene. Særlig på Doktortjønna, men også i Olavsgruva og i Smelthytta, legges det vekt på å legge spesielt til rette for barnefamilier gjennom sommersesongen.

6.7. DKS – Den kulturelle skolesekken

Et utviklingsmål i MiSTs mål- og strategiplan for 2018-2022 er økt samarbeid med utdanningsinstitusjonene og flere prosjekter i DKS. Tallene for 2022 viser økning i besøk via DKS fra 8.656 i 2021 til 9.661 i 2022. I fjor ble det rapportert om 11 opplegg, mens det i 2022 var hele 16 tilbud via DKS. Både Museet Kystens Arv og Sverresborg har søknader inne for nye opplegg.

Kystmuseet har hele fem tilbud i lokalt DKS-tilbud, noe som ikke nødvendigvis gir så store utslag tallmessig med 252 elever. *Tidsreisen* for 1.-2. trinn, *Russerforliset* for 3.-4. trinn, *Livet på Kystgården* for 5.-8. trinn, *Ægir – en omvisning i havbruk* for 8.-10. trinn og *Kilden forteller* for 10-trinn.

Rockheims tilbud *Everybody Dance* til hele Trondheim kommunes 10. trinn ble besøkt av 2300 elever og 130 lærere. Ungdommene ble utfordret til å danse sammen, skape en dansehit og lære ulike dansestiler som vals, linedance, reinlender, disco eller swing. Tilbakemeldinger fra elever og lærere var svært positive, og flere trakk frem hvordan dansen fungerte avvæpnende, ufarliggjørende og

inkluderende. Ringve hadde hele Trondheim kommunes 4. trinn på besøk med ca.2300 elever og ca.150 lærere, med tilbudet *En liten beat*. Skoleprogrammet besto av konsert med elever fra Trondheim kommunale kulturskole og dans og quiz i Ringves utstillinger. Elevene fikk høre medelever i aksjon i en ordentlig konsertsal. Deretter danset de vals i de staselige rommene i hovedbygningen, nesten som på et slott. Å få ta på kostymer og danse i den flotte stuen var en opplevelse utenom det vanlige. Under quizen var spørsmålet: Hvilket lydklipp passer til følgende instrumenter: xylofon, hardingfele, hammerklaver, gitar og lur? Elever svarte ved å vise ark med tall på. En inkluderende måte å besvare, som ikke krevde skriving eller roping.

Sverresborg hadde tilbudet *Det samiske Trøndelag* for alle byens 6.klassinger, mens Trondheim kunstmuseum hadde tre tilbud: *Jeg lager meg selv*, for 4. trinn Trondheim kommune, KOM!, for 8.trinn Stjørdal kommune, *Fremtiden er nå*, 4. trinn Trondheim kommune.

Orkla Industrimuseum har følgende DKS-program: *I Bergmannens fotspor* (3.-4. klasse), *Barndom i gamle dager* (1.-4. klasse), Pop-up utstillingen *Trollheimen og de som levde der* (1.-10. klasse), *Gruvenisse* (barnehage og 1.-2. klasse), *Gruvedrift og bærekraft* (5.-10. klasse). Ett av oppleggene et pilotprosjekt hvor skolen forpliktet seg til å involvere elevene i en evalueringsprosess.

DKS er ikke det eneste tilbudet museene har for skoler. Mange lager skoletilbud tilrettelagt for spesifikke årstrinn også utenom DKS. Rørosmuseet tilbyr gratis skoleprogram for alle trinn i Circumferensen under tittelen *Verdensarven som veiviser*. Her tar de utgangspunkt i læreplanene på hvert trinn.

Ved Rindal Skimuseum hadde formidlingsopplegget *Verdens første verdensmester Sigurd Røen* et opplegg for 1.- 6.klasse. I tillegg er det gjennomført skoleformidling for 9. klasse, tema krig og fred, et lokalhistorisk opplegg med utgangspunkt i bombingene av Rindal 27. april 1940. Høsten 2022 bleskolebarna invitert til potetopptaking og til aktivitetsdag i «potetens tegn» på Skimuseet, hvor også potetrykk og potetkaker sto på programmet. Medlemmer fra Rindal skimuseums venneforening deltok med kunnskap om å lage potetkaker.

7. SOLID KUNNSKAPSPRODUKSJON

7. 1. Forskning og kunnskapsutvikling - forskningsutvalg

MiSTs ambisjon er at museene skal ha etablert seg som arenaer for forskning og kunnskapsutvikling, ha økt samarbeid med forskningsinstitusjoner, og være synlige i fagmiljø primært nasjonalt, men også internasjonalt. Dette arbeidet har imidlertid ulik karakter ved museene. Utviklingsprosjekter som gir fornying, inngår i arbeidet og forståelsen som legges til grunn. Forventningen i forskningsplanen (2018-22) er økning i publisering og prosjekter med forskning og kunnskapsutvikling.

FoU-arbeidet i MiST er organisert ved at det er etablert et forskningsutvalg som ledes av en direktør, Torbjørn Lefstad, Orkla industrimuseum, som rapporterer til ledergruppa. Forskningsutvalget (FU) har i 2022 i tillegg til direktør, bestått av Annabella Skagen, Ringve/Rockheim. Hun har fungert som sekretær, Morten Haugdahl, Ringve/Rockheim og Margrete Stang som ekstern deltaker fra NTNU,

institutt for kunsthistorie. Høsten 2022 ble det utnevnt et nytt utvalg som består av Sverre Løvli, direktør ved Museet Kystens Arv, Annabella Skagen, Ringve/Rockheim, Ingrid Lunnan Nødseth, Trondheim kunstmuseum (fra 2023 Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum) og Ulf Ingemar Gustafsson, Orkla Industrimuseum. Ann Siri H. Garberg, Utviklingsenheten er sekretær. Terje Lohndal, prodekan for forskning ble i 2022 eksternt medlem av forskningsutvalget.

Forskningsutvalget planla en FoU-samling høsten 2022, men den ble utsatt til februar 2023, på grunn av kollisjon med et nasjonalt seminar. Utvalget hadde ansvar for det årlige KULMIST-seminaret i samarbeid med NTNU, Kulturminneforvaltning. Dette ble gjennomført i september med tema *Ting i transitt* med om lag 30 deltagere.

7.2. Masterstipend

Forskningsutvalget i MiST, delte for tredje gang, ut to masterstipender, ett for kunst- og musikkfag, ett for kulturhistoriske fag. Stipendene for 2022 ble delt ut i januar og gikk til Natalie Field og Erlend Flø Gustad.

Natalie Field, som kommer fra Kunstakademiet, NTNU, undersøker gjenstander laget av animalske materialer, som kan være synlig eller noen ganger usynlig. Hun ønsker å se på objekter med et nytt blikk med en interesse for materialene, enten det er skinn på en tromme eller håndtaket på en kniv. Hun samarbeider med flere av museene i MiST. Fra Kunstindustrimuseets samling har hun sett særlig på en boks skåret ut i ben, en boks av skilpaddeskall, Aslaug Juliussens skulptur *Kapsel* som er laget av reinsdyrklover, en muffe av vaskebjørn og en krage av revepels.

Erlend Flø Gustad er sivilingeniørstudent innen materialteknologi ved NTNU. Metall som korroderer, er en stor utfordring i forbindelse med konservering av kulturhistoriske gjenstander og han jobber med denne problematikken i et samarbeid med Ringve Musikkmuseum.

Det ble mot slutten av året utlyst nye stipend som vil bli tildelt tidlig i 2023.

7.3. Samarbeid med NTNU og andre utdanningsinstitusjoner

MiST samarbeider på en rekke forskjellige måter med NTNU, med formaliserte samarbeidsavtaler og praksisavtaler på fakultets- og instituttnivå. Administrerende direktør sitter i styret for Humanistisk fakultet NTNU og prodekanen for forskning ble i 2022 eksternt medlem av forskningsutvalget i MiST.

Museum, samfunn, deltakelse - grunnutdanning for noen, etter- og videreutdanning for andre er et samarbeidsprosjekt mellom NTNU KULMI og Stiklestad Nasjonale Kultursenter. Prosjektet er støttet av Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) under programmet *Økt arbeidsrelevans i høyere utdanning*. MiST er representert i lokal referansegruppe og flere fra MiST deltok i seminaret om utdanningsamarbeid som ble arrangert i september.

For NTNU er samarbeid med praksisfeltet av stadig større betydning. Det skjer gjennom faste besøk av studenter i løpet av studietiden, forelesere fra museene inngår i studiet, MiST-ansatte er biveiledere, sitter i programråd, styrer og andre organer på instituttene. For KULMI og Arkiv- og

samlingsstudiene har MiST etablert seg som fast praksisarena for studentene, både på bachelor- og masternivå. Studenter har også oppgaver der de benytter museenes samlinger. Museumsansattes kompetanse benyttes som kunnskapskilder. I 2022 har, i tillegg til at masterstipendiatene har brukt flere av museenes samlinger, har to kunsthistoriestudenter skrevet masteroppgaver om verk i Nordenfjeldske Kunstindustrimuseums samling. Tre masterstudenter har hatt praksis, en fra KULMI, en fra arkeologi og en fra materialkonservering ved Universitetet i Oslo. MiST har også hatt samarbeid med NTNU gjennom prosjektene Humanister i Praksis og Ekspert i Team. I tillegg har mange bachelorstudenter hatt praksis. Fire studenter fra Institutt for kunst- og medievitenskap har skrevet bacheloroppgaver tilknyttet Hannah Ryggen Triennale. Flere bachelorstudenter fra Arkiv- og samlingsforvaltning og KULMI har hatt praksis. Rørosmuseet har også hatt student fra Byggnadsvård (Göteborgs Universitet).

Museene er også viktige lærebedrifter, der Museet Kystens Arv har hatt og har lærlinger i trebåtbyggerfaget samt utveksling med båtbyggere i Bretagne i Frankrike. Rørosmuseet inngår i Fagskolen Innlandets utdanning innen fagskoleutdanning i bygningsvern og har vært lærebedrift i samarbeid med Røros hotell.

Mange av avdelingene har gode og lange, gjerne personbaserte, samarbeidsprosjekter med relevante NTNU-miljøer og flere har vært biveiledere og praksisveiledere, har hatt forelesninger for KULMI, arkitektstudenter, PPU-studenter og kunsthistoriestudenter og hatt sensoroppdrag. Kunstindustrimuseet har vært vertskap for fakultet for design og arkitektur ved universitetet CEPT (Ahmedabad, India) sammen med ansatte ved fakultet for arkitektur og design ved NTNU.

Samlingene er brukt av eksterne forskere. En PhD -student har undersøkt verker i grafikkksamlingen (Anne Breivik) ved Trondheim kunstmuseum. Ringve har bidratt i forhold til artikler skrevet i Årbok Strinda historielag. Det er også gjort dokumentasjon på fløyter, tekniske tegninger ved Ringve. NTNU, Institutt for musikk har brukt museet til representasjon for fagnettverk og holdt åpne forelesninger på Rockheim.

7.4. Publikasjoner

Det er utgitt åtte større publikasjoner, derav to årbøker, en skjønnlitterær bok og fire større utstillingskataloger/antologier. I tillegg har forfatteren Thor Gotaas skrevet bok om skiløperen Sigurd Røen som del av Rindal Skimuseums fokus på Røen i 2022. Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum har redigert katalog til Hannah Ryggen triennale 2022: Anti-monument. Trondheim kunstmuseum har i sine tre kataloger både norske og engelske tekster, for å nå ut til et større publikum. Det er skrevet fire fagfelleverderte artikler, der Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum har bidratt til to, Ringve/Rockheim til en artikkel i et fransk tidsskrift og Utviklingsenheten til en artikkel i en svensk publikasjon. I tillegg har åtte ansatte skrevet andre forskningsartikler, derav tre årbokartikler, en artikkel i en norsk jubileumsbok, en i en tysk utgivelse, et tidsskrift og to avis/mediekronikker.

MiST hadde i 2022 fem ansatte med dr. grad, fire med autorisasjon som førstekonservator NMF og fire med autorisasjon som konservator NMF. Ringve/Rockheim har tre av de fem med dr. grad og har tre nye doktorgradsarbeider i gang, der to forventes avsluttet i 2023. Ringve/Rockheim har egen

Forsknings- og kunnskapsutviklingsplan (2022 -2027) og gjennomfører Kunnskapslab som faglig møteplass i organisasjonen med deltagelser fra ansatte både i avdeling for kulturarvsforvaltning (KAF), fra formidlingsavdelingen og fra marked og kommunikasjon. De ønsker å signalisere en bred inngang til FoU-begrepet, og en ambisjon om at kunnskapsutvikling skal være knyttet både til forvaltning og formidling. FoU-arbeidet ved Ringve og Rockheim skal som hovedregel være knyttet til museets samlinger og virksomhet, og til de ansattes faglige kompetanse og planen peker på konkrete områder det skal arbeides med.

De øvrige museene har ikke egne handlingsplaner på området, men målet er ifølge MiSTs nye strategiske handlingsplan at avdelingene i sine handlingsplaner skal sette realistiske mål for sin kunnskapsproduksjon. Det skal dessuten utarbeides en ny felles handlingsplan for forskning og kunnskapsproduksjon i løpet av 2023.

Museumsforlaget AS er et datterselskap av MiST og formålet med opprettelsen var bl.a. å styrke publiseringsarbeidet i MiST. Forlaget er et nisjeforlag som utgir bøker om kulturarv, og satser på historie, arkeologi og andre fag som forteller om fortid og nåtid - for framtida. Museumsforlagets utgivelser har høy faglig kvalitet og forlaget er godkjent som publiseringskanal for vitenskapelig publisering.

7.5. FoU-prosjekter

Flere av avdelingene deltar i forsknings- og utviklingsprosjekter sammen med en rekke partnere fra inn- og utland.

7.5.1. Internasjonale prosjekter

ICH Dance as living heritage

Ringve/Rockheim deltar i et EU-prosjekt (Creative Europe) om dans på museum og metoder for at museer skal bli dansearenaer i sitt lokalmiljø. Prosjektets tittel er *ICH Dance as living heritage* og ledes av Senter for Folkemusikk og folkedans, Norge. Andre partnere er Cemper, Belgia, Astra Museum, Romania, Hungarian Open air museum, Ungarn, Hellenic Folklore Research Centre, Hellas og Slovene Ethnographic Museum, Slovenia

Restoration and revitalization of the historical monument House of Arts

I 2020 startet et 4-årig prosjekt, *Restoration and revitalization of the historical monument House of Arts – Center for Activities and Regional Resources (C.A.R.R.)*, finansiert gjennom EØS, EEA Norway Grants, i samarbeid med Astra Museum i Sibiu i Romania. Sverresborg Trøndelag folkemuseum og Rørosmuseet deltar i prosjektet som har til formål å styrke formidlingen av og kunnskap om tradisjonelt bygningshåndverk. Det har i 2022 vært to partnermøter, ett på Røros/Trondheim og ett i Romania der pedagoger og formidlere deltok i det praktiske håndverksarbeidet for å få bedret forståelsen av tradisjonelt håndverk. Det er viktig læring når de skal utvikle læringsprogrammer og formidlingsopplegg. Restaurering av stuelåna fra Litjvuan i Meldal har noen økonomiske midler fra prosjektet, som vil pågå til 2024.

Museum Why?

Roskilde Museum for samtidskunst Art (DK), Malmö Art kunstmuseum (SE), Trondheim kunstmuseum (N) og Kiasma (FI) gikk sammen med partnerinstitusjonene Universitetet i København og Statens museum for kunst i København, og har etablert et kunstmuseumsfaglig læringsnettverk. Formålet er å dele og utvikle nye perspektiver på fremtidens museum. Prosjektet er finansiert av Nordisk kulturfond og Nordisk kulturkontakt. Dette er et nordisk utviklingsprosjekt som søker svar på hva museenes rolle og relevans kan være i fremtiden. Gjennom dette nettverket av nordiske museer som er i ulike endringsprosesser, ønsker man å benytte transformasjonsfasen til å tenke progressivt og fornye aktualiteten til kunstmuseene. Med sikte på å skape en åpen og uformell læringsplattform for å dele og diskutere kunnskap lanserte *Museum Why* i 2002 er webinarserie med tittelen *Afternoon Sessions*. Webinarene er åpne for alle og tar opp problemstillinger som står sentralt i *Museum Why*'s hovedfokusområder; Infrastruktur, dekolonialitet og bærekraft. Det ble arrangert et seminar i Malmø *Eat the Rich* i september.

Nordic World Heritage VR-network

Dette er et kompetansehevingsprosjekt innenfor virtuell og utvidet virkelighet (VR/AR). Rørosmuseet samarbeider med fire andre verdensarvsteder: Thingvellir på Island, Kongernes Jelling i Danmark, de dekorerte Hälsingagårdene i Sverige og Kvarken i Finland. Prosjektet er finansiert av Nordisk Råd.

7.5.2. Nasjonale prosjekter

I desember 2022 fikk MUTE: Museums and Textiles in Trondheim positivt svar på søknad på utlysningen *Samarbeidsprosjekt for å styrke forskning og forskerrekuttering i museene* i regi av Forskningsrådet, som et av tre prosjekter nasjonalt. MiST ved Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum, Trondheim kunstmuseum og Sverresborg deltar i et samarbeid med NTNU, UiB og forskergruppen *FLAME*.

7.5.3. Museumsnettverk

Rørosmuseet deltar det kulturrådsfinansierte nettverksprosjektet *Tradisjonshåndverk på film* sammen med andre museer i nettverket for bygningsvern og tradisjonshåndverk.

NKIM deltar i Herregårdsnettverket, som har gitt ut en felles publikasjon Amundsen/Aske/Rodvang (red.): *Opphøyd og oversett. Norske Herregårdsmuseer*.

Ringve/Rockheim, som leder Musikknettverket, samlet igjen nettverket på Ringve i september etter at nettverket har hatt liten aktivitet de seinere årene. Rørosmuseet har sekretærfunksjonen i nettverket for Bygningsvern og tradisjonshåndverk fra 2022. Rørosmuseet deltar også i nettverksprosjekt om tradisjonshåndverk på film.

7.5.4. Lokale og regionale prosjekter

Innherredsbåtprosjektet: Dokumentasjon og registrering av naust og båter i indre del av Trondheimsfjorden for om mulig å finne sjeldne båter av innherredsbåttypen. Museet Kystens Arv har samarbeidet med Trøndelag fylkeskommune og private båteiere.

Stedsnavn på Hitra: Innsamling og analyse av stedsnavn som i stor grad har gått ut av bruk. Kystmuseet har samarbeidet med språkforsker Eli Johanne Ellingsve, Hitra Historielag og Hitra Kommune. Stedsnavnene ble registrert i språkrådets database.

7.5.5. Doktorgradsprosjekter

Tre doktorgradsprosjekter er under arbeid med følgende titler: Mekaniske musikkinstrument i Norge 1750-1930, Å ta vare på det flyktige - Populærmusikk som kulturarv, Nedbryting av materialkombinasjoner - en utfordring innen konservering av musikkinstrumenter. To av dem er offentlig Ph.d. Prosjektene er knyttet henholdsvis til Göteborgs universitet, NTNU Institutt for tverrfaglige kulturstudier og NTNU Institutt for materialteknologi, NTNU Vitenskapsmuseet.

7.6. Deltagelse på nasjonale og internasjonale konferanser

Kompetanseutvikling i museumssektoren skjer i stor grad gjennom deltagelse på seminarer og konferanser. Etter to år med korona, ble det igjen normal reisevirksomhet i 2022, men det er fortsatt mange som arrangerer webinarer. Dette er en bærekraftig måte å skaffe seg mer kunnskap og kompetanse på, men erstatter likevel ikke de fysiske møtene.

To ansatte fra Ringve/Rockheim har deltatt i konferanser med paper:

Historiebruk: Norges Museumsforbunds forskerkonferanse. 20.-21.10.2022

Fremlegg: Teaterhistorie i et kulturarvsperspektiv: En undersøkelse av Sigrid T’Hoofts arbeid med historisk informert forestillingspraksis i Norge. Annabella Skagen.

24th Radiocarbon Conference and 10th 14C & Archaeology Conference Zurich, 11 – 16 September 2022. Fremlegg: Unravelling the history of a Venetian antiphonary. Peter Juga

To deltok på ICOMs 26. generalforsamling i Praha og to fra Ringve/Rockheim har deltatt i hver sin fagkomité ICOM/CIMCIM og ICOM/CC.

Flere har hatt reiser som del av prosjekter de deltar i. En stor gruppe fra Rørosmuseet, Sverresborg og Fellesadministrasjon/Utviklingsenheten var en uke i Romania i forbindelse med EØS-prosjektet *House of Arts* i september. Rørosmuseet har vært på to samlinger i prosjektet Nordic World Heritage VR-network, sammen med Thingvellir på Island, Kongernes Jelling i Danmark, de dekorerte Hålsingagårdene i Sverige og Kvarken i Finland med en samling i Finland i mai og en på Island i oktober.

Kystmuseet deltok via Teams med innlegg på en internasjonal konferanse i Vietnam som handlet om synergier mellom næring, reiseliv og turisme etter invitasjon fra den norske ambassaden i Hanoi (Vietnam) og Innovasjon Norge. Konferansen het *A plan of sustainable development for Khanh Hoa’s marine farming* og fant sted i april 2022.

Mange av MiSTs ledere og mellomledere deltok på Seksjon for ledelse, NMFs seminar *Ledelse i krysspress*, der tre ansatte hadde innlegg.

Flere ansatte deltok ved *Det nasjonale Museumsmøtet* i Skien i april med tema *Mangfold og bærekraft*. Driftsledere og sikringsutvalg deltok på *KKOAs høstseminar (Kriseressurssamarbeid for kulturinstitusjoner i Oslo og Akershus)* og mange var i Bodø på *Museumskonferansen 2022: Samlinger for fremtida*. Det var deltagelse på *Nordisk konferanse om samisk immateriell kulturarv i Trondheim* og på *Norsk lydarkivkonferanse* og på flere *arkivkonferanser*.

Håndverkere fra Sverresborg og Rørosmuseet deltok på *Bygningsvernkongressen 8.-10. juni på Maihaugen*, der to fra Rørosmuseet hadde viktige roller som instruktører og der en av de ansatte var sentral i planlegging og gjennomføring av hele kongressen. Representanter fra Rørosmuseet deltok på *Nordisk verdensarvkonferanse 2022*, *Håndverkskonferansen 2022*, *Bygg og Bevar – strategiseminar*.

Se vedlegg for detaljer.

8. AKTIV SAMHANDLING

MiST skal være en foretrukket samarbeidspartner for lokale virksomheter og utvikle gode og langsiktige relasjoner med eksterne samarbeidspartnere, heter det i MiSTs mål og strategiplan 2018-2022. Nettverk og partnerskap er viktige for museene. Lokale partnere og nettverk kan fremheves som viktige for alle museene, enten det er mindre lokalmuseum eller store museer med nasjonale oppgaver. Det er alltid et lokalsamfunn omkring museet, og lokale historielag, banker, bedrifter og fagmiljø utgjør størsteparten av denne typen partnerskap.

MiST samarbeider med eksterne aktører på mange plan, og samarbeidet tar mange former. Det ble etablert et nettverk for direktørene i museene i Trøndelag; Stiklestad, Saemien Sijte, Museet Midt og MiST, som i 2021 er utvidet også med direktørene for Justismuseet, Jødisk museum og Rustkammeret for å skape samarbeid og fellesskap mellom museene i regionen.

En av MiSTs strategiske mål for perioden er å «initiere og utvikle samarbeid med andre kunnskapsinstitusjoner og nasjonale og internasjonale nettverk.» Deltakelse på konferanser, publisering og medlemskap i museumsorganisasjoner er en del av dette og ikke minst samarbeid i nordiske og europeiske FoU-prosjekter, slik det er redegjort for tidligere. Spesielt for kunst- og designmiljøet er at de også kjøper inn internasjonale verk, og låner/låner ut verk fra andre museer over hele verden.

8.1. Historienes Trøndelag

Historienes Trøndelag er et samarbeidsprosjekt inngått mellom Museene i Sør-Trøndelag, Museet Midt, Stiklestad Nasjonale kultursenter, NTNU Vitenskapsmuseet, Saemien Sijte og Trøndelag reiseliv. Prosjektet har som overordnet mål å løfte regionen som kulturhistorisk opplevelsesregion i årene fram mot nasjonaljubileet i 2030 for slik å bidra til å styrke lokal kultur- og historiekompetanse og engasjement i egen region for fastboende, og for også å tydeliggjøre Trøndelag som attraktivt reisemål for kulturinteresserte tilreisende. Prosjektet har vært støttet av Trøndelag fylkeskommune. I 2022 ble det gjennomført et forprosjekt, der det blant annet var opplæring i RISS-metodikken. RISS er Innovasjon Norges verktøy for videreutvikling av lokale og regionale konsepter og produkter. Forprosjektet ble gjennomført i 2022 og det er bevilget penger fra fylkeskommunen til hovedprosjektet for årene 2023 – 2025.

8.2. Samarbeid med lag og organisasjoner (liste i vedlegg)

Museene samarbeider lokalt med et mangfold av lag og organisasjoner. Dette gjelder venneforeninger, historielag, husflidslag og kunstforeninger, velforeninger, frivillighetssentraler, næringsforeninger og ulike næringslivsaktører, slik som Lerøy Midt, Orkla Herd, Fortuna og SMN 1. Videre har mange samarbeidet med festivaler, slik som Kosmorama, Trondheim Open, Barokkfest, Kamfest, Jazzfest, Trondheim Calling, JUBA JUBA og Olavsfest.

NTNU er en av de viktigste partnere, som tidligere nevnt og mange av museene rapporterer om samarbeid med mange av instituttene relatert til det fagfelt museet representerer. I tillegg er det samarbeid med Senter for folkemusikk og folkedans og kulturaktører som Trondheim Stage og Nye Hjorten Teater.

I forbindelse med at Trondheim og Trøndelag er European Region of Gastronomy i 2022 har Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum bidratt med arrangementet: *Fra kraftfull kunst til kreativ kost* - en kveld der kunst møter mat inspirert av Hannah Ryggens verden. Arrangement i samarbeid med K-U-K Kjøpmannsgata Ung Kunst og Gubalari og et SPIS SAMMEN-arrangement. Trondheim kunstmuseum har samarbeidet med restauranter: Bula Neobistro og Gubalari og arrangert to middager for publikum, med utgangspunkt i kunstverk fra samlingen. Gubalari lagde retter til maleriet Haren i utstillingen Georg Jacobsen Billedbyggeren, Bula Neobistro med utgangspunkt i Gudenes bakkanal av Jan Bruegel (1568 –1625) og Hendrick van Balen (1575–1632).

MiST hadde i 2022 et billettsamarbeid med LUPE (Landsforeningen for utviklingshemmede og pårørende) og gjennomføring av sommerfest på Sverresborg.

8.3. Regionale og kommunale samarbeid (liste i vedlegg)

De ulike vertskommunene er viktige samarbeidspartnere både gjennom politisk og administrativ ledelse, kulturenhet, oppvekst/skole/barnehager, kulturskoler, Den kulturelle skolesekken og helse/omsorg. Flere har samarbeid med videregående skoler.

Rørosmuseet har samarbeid med Verdensarvrådet og verdensarv faggruppe for Røros bergstad og Circumferensen: Røros, Os, Tolga, Engerdal og Holtålen kommuner, Trøndelag og Innlandet fylkeskommuner, Riksantikvaren og Sametinget. Rørosmuseet samarbeider med verdensarvkommunene om ulike arrangement og markeringer. Her kan nevnes verdensarvkoordinator, Riksantikvaren, Miljødirektoratet, kommunene i regionen, fylkeskommunene, nasjonalparkforvalterne, NIKU, NTNU, UiO, museumsnettverkene innen bergverk og bygningsvern, Norges verdensarv, andre nordiske verdensarvsteder m.fl. Rørosmuseet har et tett samarbeid med Riksantikvaren, fylkeskommunene og kommunene, både om videre planarbeid og om tiltak i områdene. Dette gjelder både informasjons-, formidlings- og vedlikeholds/istandsettingstiltak.

Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum har hatt en rekke samarbeid med bibliotek gjennom Nordenfjeldske Transitt og med Roret Kulturforetak som har ansvaret for drift av kultur, idrett, natur og historie i Ørland kommune. Samarbeidet knytter seg til driften av Hannah Ryggen-senteret på Brekstad samt formidlingstilbudet ved Austråttborgen. NKIM samarbeider også tett med Statsbygg som har forvaltningsansvar for Austråttborgen og Stiftsgården, som er statlige eiendommer.

Orkla Industrimuseum har et etablert samarbeid med Orkland kommune og Trøndelag Fylkeskommune om regionhistoriker-funksjon.

8.4. Markedssamarbeid

MiST samarbeider internt gjennom en markedsgruppe bestående av en person fra hvert museum som jobber med markedsføring, samt en sentral markedskoordinator og en salg- og bookingansvarlig. Stillingen som salg- og bookingansvarlig var et 2-årig engasjement som ble avsluttet i oktober 2022. Det holdes jevnlig møter i markedsgruppa, gjennomføres kurs og andre faglige oppdateringer. Markedsgruppa jobber med å øke billettsalget gjennom samordnet markedsføring med en felles standard. Alle museene i MiST skal framsnakke og markedsføre hverandre. Det arbeides med å kartlegge og analysere målgrupper for slik å spisse markedsføringen.

MiST har felles gavekort, og kjører flere felles kampanjer i løpet av året. Hver torsdag har MiST en felles annonse i Adresseavisen. Det markedsføres også aktivt via samarbeidspartnere og destinasjonsselskap.

Det er utarbeidet en felles produktmanual for museene, og utviklet pakker og produkter tilpasset gruppe- og bedriftsmarkedet, både egne pakker, og pakker laget i samarbeid med andre trønderske reiselivsaktører. Det ble jobbet målrettet med reiseselskaper og turoperatører som selger Norge og Trøndelag som reisemål, for å øke deres kjennskap til museene, og for økt samarbeid og salg av våre museumsopplevelser.

Museene som ligger i Trondheim samarbeider med Visit Trondheim og Midtbyen Management, mens de andre samarbeider med sine lokale destinasjonsselskaper Orkland Reiselivsforum/Visit Orkland, Destinasjon Røros (Visit Røros og Nord-Østerdalen), Perler på en snor (Fosen) med flere. Andre samarbeidspartnere er Trøndelag Reiseliv og Trondheim cruisenettverk. Det rapporteres om reiselivssamarbeid med Bårdshaug Herregård, Orkla Herd, Industri 4.0., initiert av Næringshagen Røros, der Rørosmuseet er deltaker sammen med ni andre lokale næringslivsbedrifter. Hitra næringsforening er en aktiv pådriver og tilrettelegger for reiselivet i øyregionen Hitra og Frøya.

Kystmuseet driver Hitra Turistinformasjon på oppdrag fra Hitra kommune og Rørosmuseet har formidlingsansvaret både i selve Bergstaden og i Bergstadens Ziir.

8.5. Representasjon i nasjonale museumsnettverk, museumsorganisasjoner og internasjonale museumsorganisasjoner

Alle museene i MiST er med i ett eller flere av de nasjonale museumsnettverkene, noen mer passive deltagere. I noen tilfeller innebærer deltagelsen deltagelse i felles prosjekter med egen aktivitet, andre med deltagelse på konferanser og samlinger i regi av nettverket. Uavhengig av aktivitetsnivå, er nettverkene nyttige kilder til informasjon om nasjonale og internasjonale faglige tema og aktiviteter.

Rørosmuseet er særlig aktive innen sine nettverk og har sekretariatsfunksjonen for Nettverk for tradisjonshåndverk og bygningsvern fra 2022. Ringve/Rockheim er ansvarsmuseum for

Musikknettverket, som hadde en samling i 2022 etter flere år uten aktivitet. Tema på samlingen var historisk gjennomgang av nettverket sitt arbeid, presentasjon av kunnskapsproduksjon ved Ringve/Rockheim og oppdatering på aktiviteter ved museene i nettverket. Det var 27 deltagere på samlingen.

MiSTs museer deltar ellers i Nettverket for kyst- og fiskerihistorie, Samtidsnettverket, Herregårdsnettverket, Mangfoldnettverket, Bergverknnettverket, Samisk museumslag, Sjøfartsnettverket, Fotonettverket. Kulturlandskapsnettverket, Direktørnettverket for kunstmuseene, Nettverket Den Nordiske Trebyen, Norges Verdensarv og Museum Why.

MiST er representert i Norges Museumsforbund der adm.dir. Karen Espelund er styremedlem og Lars Erik Melhus, Ringve /Rockheim er varamedlem i Fagseksjon for formidling. Arnfinn Stendahl Rokne er medlem av valgkomité Fagseksjon for formidling.

Erik Roll fra Rørosmuseet sitter i styret for Norges dokumentarv, som er den norske delen av UNESCOs Memory of the World-program. Ulf Ingemar Gustafsson er nasjonal representant for TICCIH (The International Committee for the Conservation of the Industrial Heritage) og Ann Siri Hegseth Garberg er nasjonal representant for EMA (European Museum Academy) og medlem av referansegruppe for Nordiskt Centrum for Kulturarvspedagogik.

8.6. Tjenesteyting, oppdrag og kunnskapsdeling

MiST har en lang tradisjon for å yte tjenester til mindre museer i regionene utenfor MiST. Noe av dette arbeidet ytes fra Utviklingsenheten, og er ofte hjelp til vurdering av samlinger, arkiver, utstillingsbistand, eller generell museumsfaglig rådgivning. Ansatte i MiST har også en rekke innledninger og faglige foredrag der de deler sin kompetanse. MiST har en samarbeidsavtale med Jødisk Museum i Trondheim om å yte bistand og museumsfaglig arbeid på lik linje med MiSTs egne museer og justert avtale ble underskrevet i 2021.

Utviklingsenheten har levert gratistjenester til Skifermuseet, som del av Oppdalsmuseet, Tydal bygdemuseum, Skaun bygdemuseum og Stjørna Heimbygdslag samt svart på en del henvendelser og gitt rådgiving vedr. frivillighet og samlingsforvaltning. Rørosmuseet utfører rådgivnings- og veiledningsarbeid for private og offentlige huseiere, har åpne håndverkermøter og drifter lokalt bygningsvern håndverker-miljø, mens Museet Kystens Arv bistår ellers kystkulturelle råd ved forespørsler og der Båtbyggeriet har mange henvendelser om faglige spørsmål.

Flere av museene har også hatt betalte oppdrag. Rørosmuseet har utført tre større istandsettingsoppdrag på bygninger for private kunder. Antikvarisk Verksted har utført fire større oppdrag med istandsetting av vinduer/dører for private/offentlige kunder. Det ble utført oppdrag vedr. tilstands- og tiltaksrapporter med kostnadsoverslag: for rundt ti private/offentlige kunder, blant annet flere kirker i Rendalen/Østerdalen og Waisenhuset i Trondheim. Det er gitt kulturminnefaglig rådgiving på Huitfeldtbrygga i Trondheim og for iverksetting av tiltak på kirker i Rendalen. Kulturhistorisk avdeling ved Rørosmuseet har i 2021-22 gjennomført et omfattende oppdrag for

Røros kommune med registrering av fysiske spor og kulturminner etter kromgruvedrifta i Feragsfeltet og etter smeltehytta i Feragen. Registreringene er nedfelt i skriftlig rapport og kartfestet på grunnlag av gps-koordinater for hver enkelt registrering.

Sverresborg har hatt oppdrag for NDR/Riksregalier med tilstandsvurdering og konservering av gjenstander og for NDR/Erkebispegården er det gjort tilstandsvurdering med påfølgende rapport. Det har vært ett oppdrag med papirkonservering. Fotoavdelingen har en rekke bildebestillinger.

Mange ansatte har ulike typer foredrag som ikke rapporteres som del av forskningskapitlet og som trolig også er underrapportert i egne rapporter. Her nevnes adm. direktør Karen Espelunds innlegg på museumskonferanser, slik som Kulturrådets seminar om samlingsforvaltning, Museumsforbundets ledermøte og som paneldebattleder på Arendalsuka. Hun har innledet ved Forbundet Norske Museumsvenners jubileumsseminar, Trøndelag kulturarkonferanse, Senior-universitetet, Pensjonistforbundet i Trondheim, Rotary-foreninger, politiske partier, vertskommuner, Samisk råd, Trondheim kommune, Trøndelag fylkeskommune, venneforeninger mm. Seniorrådgiver Ann Siri H. Garberg har hatt innlegg og vært workshop-leder om Samlingsforvaltning, samarbeid og samhandling på Stord for Museene i Vestlands samlingsråd og brukerforum. Hun har også hatt innlegg om frivillighet på Museumsforbundets ledermøte.

9. FORNYING

Museenes arbeid innebærer i seg selv løpende fornyingsarbeid gjennom å lage nye utstillinger, benytte nye formidlingsmetoder og -tilbud, skape ulike typer arrangement og skaffe nye samarbeidspartnere. Dette skjer i en kontinuerlig prosess.

Større byggeprosjekter er naturligvis en del av fornyelsen og i 2022 åpnet Orkla Industrimuseum sitt nye verksted- og administrasjonsbygg på Løkken. Trondheim kunstmuseum og Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum har deltatt i arbeid med et større konsekvensutredningsarbeid i regi av Trondheim kommune som ledd i planleggingen av nytt kunst- og designmuseum. Rørosmuseet arbeider med planlegging av ny verdensarvutstilling og utbygging på kokshustomta som en konsekvens av dette.

Ringve/Rockheim åpnet ny basisutstilling *Lydspor* på Ringve musikkmuseum og Sverresborg åpnet en ny utstilling i Gammelbyen om Fotograf Schrøder. Kystmuseet arbeider med flere utstillingsprosjekter som vil bli realisert i 2023, det samme gjelder de nye utstillingene ved Orkla Industrimuseum.

Her vil en imidlertid trekke fram en del andre eksempler som er nytenkende og nyskapende. Dette er nye arbeidsmetoder, nye typer arrangement og fokusområder eller nye måter å møte publikum på.

9.1. Å leve i verdensarven

I 2022 kunne Verdensarvkonvensjonen feire 50-årsjubileum, og Rørosmuseet Verdensarvsenteret har bidratt til markeringen med blant annet arrangementet *Å leve i verdensarven* som har involvert lokalsamfunnet ved at publikum er invitert inn i private hjem både i bergstaden og Circumferensen. Her har innbyggerne kunnet dele kunnskap om hvordan det er å bo og leve i verdensarven.

9.2. Ordgenerator

I utstillingen *The Future is _____*. introduserte Trondheim Kunstmuseum en ny måte for publikum å interagere med utstillingen og med museet. De utviklet en digital ordgenerator som ved la siste ord i utstillingens tittel stå blank, åpnet for at publikum selv kunne avslutte utsagnet. Den digitale ordgeneratoren skapte en leken og inviterende måte for besøkende å gi sitt forslag, og også se andre forslag. Den ene store knappen foran skjermen, som startet generatorens randomiserte ordstokking, understreket tilfeldigheten og åpenheten i det hele. For ingen vet jo svaret. På veggen ved siden av kunne publikum legge inn nye ord som umiddelbart ble en del av ordene i generatoren. Ved utstillingens slutt i mars 2023 vil ordene bli samlet og arkivert.

9.3. Feltarbeid – nye piloter

Ringve/Rockheim har gjennomført et feltarbeid opp mot barnehage, barneskole, ungdomsskole, videregående og folkehøgskole for å avklare deres behov og forstå hva museet kan være for dem. I første omgang er lærere intervjuet, men barn og ungdom er tatt med på råd ved gjennomføring av piloter. Deres stemmer brukes til å justere tilbudene.

9.4. Digitale formidlingstekster

Til utstillingen *Hege Lønne Retrospektiv* på Trondheim Kunstmuseum ble det skrevet en rekke tekster som satte kunstnerskapet til Hege Lønne inn i en kunsthistorisk kontekst og samtidig belyste sider ved kunstverkene som kunne knyttes til relevante tema, som økologi og klimasorg. Disse tekstene ble publisert på museets nettside og kunne leses av publikum i utstillingen og hjemme i etterkant.

9.5. Segling som immateriell kulturarv

I 2021 fikk klinkbåttradisjonen anerkjennelse fra UNESCO ved at den nordiske klinkbåttradisjonen ble skrevet inn på UNESCOs representative liste over immateriell kulturarv. Det er den levende tradisjonen, bygging og bruk, som UNESCO anerkjenner og som har inspirert museet til å se nærmere på oppbygging av en seglingsavdeling. Museet la i 2022 en strategi for hvordan museet igjen skal satse på segling for publikum.

9.6. Nordenfjeldske Transitt

Siden museumsbygget i Munkegata er stengt, jobber Nordenfjeldsk Kunstindustrimuseum med å skape møteplasser utenfor bygget, særlig gjennom Nordenfjeldske Transitt-prosjektet. Her inngår Hannah Ryggen Triennale og mindre vandretstillinger til bibliotekene i fylket og vindusutstillinger i eget bygg.

9.7. Everybody Dance

Ringve/Rockheim utviklet DKS-program for alle Trondheims 10.klassinger som tok utgangspunkt i *Everybody Dance* – en danseutstilling som viste kraften og gleden av å danse sammen.

Ungdommene ble utfordret til å danse sammen, skape en dansehit og lære ulike dansestiler som vals, linedance, reinlender, disco eller swing. Tilbakemeldinger fra elever og lærere var svært

positive, og flere trakk frem hvordan dansen fungerte avvæpnende, ufarliggjørende og inkluderende. Etter lang tid med en helt annerledes situasjon, grunnet covid 19, i undervisning og begrenset tilgang på kulturopplevelser for skoleklasser, var det mange som hadde behov for fysiske aktiviteter. Terskelen for å delta var lav, en kunne danse sammen uansett bakgrunn og erfaring.

10. ORGANISASJONEN

Det er etablert tre tverrgående prosjektgrupper for arbeidet med kjerneoppgavene; Forskningsutvalg, utvalg for arbeid med formidlingsstrategi for barn og unge og samlingsforvaltning. Alle ledes av en museumsdirektør.

Samarbeidet mellom NKIM og TKM er prioritert gjennom arbeidet i flere arbeidsgrupper forsterket av det pågående utredningsarbeidet om nytt museum for kunst og design/form.

To felles ansattsamlinger ble gjennomført våren 2022, en digital og en fysisk. Begge samlingene hadde tema knyttet til påbegynt strategiplanprosess i MiST. Den digitale samlingen med hovedfokus på bærekraft og bærekraftsmål, hvor målsettingen var å starte opp arbeidet med ny strategiplan og sikre intern forankring. Oppfølging av strategiplanarbeidet var hovedformålet med den andre samlingen, som ble gjennomført fysisk for 160 ansatte.

To samlinger for museumsdirektører og avdelingsledere ble gjennomført i 2022, en på våren og en på høsten. Tema var i hovedsak knyttet til den pågående strategiplanprosessen i MiST.

Det ble i 2022 gjennomført kursing i arbeidsrettslige temaer for alle ledere med personalansvar. Kurset ble holdt av arbeidsrettsadvokater i Arbeidsgiverorganisasjonen Virke. Prosjektlederkurs ble første gang gjennomført senhøsten 2021 og to nye kurs ble avholdt i 2022; ett kurs for ansatte på Rørosmuseet og ett for ansatte ved øvrige museer avdelinger. Kurset ble gjennomført med innleid ressurs fra NTNU. Totalt har 76 ansatte vært igjennom kurset.

Arbeidsmiljø

Organisasjonen har et velfungerende AMU. Det er verneombud ved hvert enkelt museum/avdeling, og et felles hovedverneombud for MiST. Det er innført felles system for HMS-arbeidet, gjennom en felles overordnet HMS-håndbok for hele MiST, samt egne HMS-håndbøker på alle museer og i Fellestjenestene. Alle enheter har egne HMS-handlingsplaner. Arbeid med digitalisering av HMS håndboken er påbegynt og planlegges ferdigstilt i 2023.

Forum for verneombud ble etablert og første samling avholdt høsten 2022. Forumet ledes av hovedverneombud og det planlegges to til tre årlige samlinger, fordelt digitalt og fysisk.

Støttetjenestene på Organisasjons- og HR-siden er etablert med to stillinger, hvorav leder av avdelingen også har kommunikasjonsansvar. Tidligere HRM-system er besluttet avviklet og det er påbegynt arbeid med nytt HRM-system.

Ansatte

MiST har 262 ansatte, hvorav 234 er faste ansatte og 28 er i midlertidige stillinger. De faste ansatte utgjør 163 årsverk. Totalt har MiST 192,61 årsverk. Av disse er 91,51 årsverk menn og 101,1 årsverk er kvinner. Ved nyansettelser ses det spesielt på kjønnsbalansen og MiST har som klart mål at ingen skal føle seg diskriminert på grunn av kjønn.

I ledergruppen på 11 personer er det ved årets utløp 5 menn og 6 kvinner.

MiST legger til grunn at det ikke skal gjøres forskjeller på ansatte, eller ved ansettelser, på grunn av etnisitet, språk, religion eller livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. Virksomheten er klar over at arbeidsstokken i liten grad speiler befolkningens sammensetning, og alle ansettelser skal vurderes ut fra målet om å øke mangfoldet.

MiST har nedfelt i HMS/IA-mål å ta vare på ansatte med nedsatt funksjon. MiST har etablert egen prosedyre for varsling.

Styringsmål og måloppnåelse

1. Økonomistyring: MiST skal budsjettere og avsette 1 % av omsetningen, slik at MiST gradvis bygger opp sin egenkapital for å redusere økonomisk risiko og bidrar til fremtidig handlingsrom. I 2022 var resultatgraden i morselskapet 6,72%. Målet er oppnådd.
2. Maksimalt 60 % av omsetningen skal gå til personalkostnader, for å gi organisasjonen mest mulig handlingsrom innen driften. I 2022 var personalkostander 50 % av omsetningen. Målet er oppnådd.
3. Nærværspersent: 95 %. MiST skal være en organisasjon hvor ansatte trives. Nærværspersent for 2022 ble 92,74%. Målet er ikke oppnådd.
4. Økt egeninntjening på 2 %. Målet er ikke oppnådd.

Styringsmålene vedtatt av styret gjelder for morselskapet.